

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kristina Jarnevič

**Konkurenčnost brezposelnih oseb skozi projekt Za Pokolpje – aktivno in
dejavno**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kristina Jarnevič

Mentor: doc. dr. Miroljub Ignjatović

**Konkurenčnost brezposelnih oseb skozi projekt Za Pokolpje – aktivno in
dejavno**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Zahvaljujem se staršem za vso podporo tekom študija.

Zahvaljujem se tudi mentorju doc. dr. Miroljubu Ignjatoviću za strokovno pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Konkurenčnost brezposelnih oseb skozi projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno

Brezposelnost najpogosteje prizadene mladino, starejše osebe, ženske, invalide in migrante, kljub njihovi pripravljenosti na delo. Večinoma nastopi proti volji prizadetega. Za eno težjih oblik brezposelnosti štejemo dolgotrajno brezposelnost, zaradi njenega vpliva na posameznika, kajti ta lahko zaradi dolgega trajanja brezposelnosti izgubi voljo za iskanje zaposlitve. Brezposelnost pa postane resen problem takrat, ko prične onemogočati vrsto človekovih potreb in pravic. Takrat se osredotočimo na reševanje tega problema, najpogosteje z različnimi programi in ukrepi aktivne politike zaposlovanja, med katere spada tudi projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno. Kako hitro bo brezposelna oseba našla zaposlitev, je odvisno tudi od njene konkurenčnosti oziroma zaposljivosti na trgu delovne sile. Med te dejavnike konkurenčnosti lahko štejemo formalno izobrazbo, delovne izkušnje, znanje in aktivnost iskanja zaposlitve. Zaposlitev lahko iščemo na različne načine, na uradih za delo in agencijah za zaposlovanje, z iskanjem oglasov v časopisih, z zbiranjem informacij pri sorodnikih in prijateljih ter tako, da se oglasimo na sedežu podjetja.

Ključne besede: brezposelnost, zaposljivost, konkurenčnost, aktivna politika zaposlovanja, Pokolpje.

Competitiveness of the unemployed through the project Za Pokolpje – aktivno in dejavno

Although they are willing to work, the youth, elderly, women, invalids and migrants are those among whom unemployment is the most common. In most cases, they become unemployed against their own will. When unemployment is long-term, it is considered to be one of the most difficult variants of unemployment because of its effect on an individual – one can lose hope and enthusiasm for job searching. A serious problem can occur as well when a wide range of one's needs and rights are violated. In such cases the problem gets solved by the means of various programmes and acts of the active politics of employment. Za Pokolpje – aktivno in dejavno is also one of such programmes. How fast one gets work depends on their competitiveness and employability on labour market. Formal education, working experience, knowledge and activity in finding a job can be considered factors of competitiveness. One can search for a job in many ways: at labour offices and employment agencies, in newspapers, by collecting information from one's family and friends and by visiting companies directly.

Key words: unemployment, employment, competitiveness, active politics of employment, Pokolpje.

KAZALO

1. UVOD.....	7
2. TRG DELOVNE SILE.....	8
3. BREZPOSELNOST.....	8
3.1 VRSTE BREZPOSELNOSTI.....	10
3.2 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST.....	12
3.3 ISKANJE ZAPOSLOTITVE.....	13
4. KONKURENČNOST IN ZAPOS LJIVOST.....	14
5. AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA.....	16
5.1 NASTANEK AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA.....	17
5.2 NAMEN, CILJI IN UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA.....	17
6. POKOLPJE IN PROJEKT ZA POKOLPJE - AKTIVNO IN DEJAVNO.....	19
6.1 POKOLPJE.....	19
6.2 STOPNJA BREZPOSELNOSTI.....	20
6.3 PROJEKT.....	22
7. EMPIRIČNI DEL.....	22
7.1 INTERPRETACIJA REZULTATOV ANKET.....	23
8. UGOTOVITVE.....	35
9. SKLEP.....	38
10. LITERATURA.....	40
PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK.....	44

KAZALO GRAFOV

Graf 6.1: Število registriranih brezposelnih oseb na območju občine Črnomelj.....	21
Graf 6.2: Število registriranih brezposelnih oseb na območju Pokolpja.....	21
Graf 7.1: Skupina A; Koliko časa ste že brezposelni?.....	25
Graf 7.2: Skupina B; Koliko časa ste že brezposelni?.....	25
Graf 7.3: Skupina A; Kako pogosto spremljate naslednje objave o prostih delovnih mestih?.....	27
Graf 7.4: Skupina B; Kako pogosto spremljate naslednje objave o prostih delovnih mestih?.....	27
Graf 7.5: Skupina A; Kolikokrat ste na naslednje načine, v zadnjih 3 mesecih aktivno iskali zaposlitev?.....	28
Graf 7.6: Skupina B; Kolikokrat ste na naslednje načine, v zadnjih 3 mesecih aktivno iskali zaposlitev?.....	29
Graf 7.7: Skupina A; Ste v času vaše brezposelnosti poiskali pomoč pri sestavi prošnje, življenjepisa?.....	30
Graf 7.8: Skupina B; Ste v času vaše brezposelnosti poiskali pomoč pri sestavi prošnje, življenjepisa?.....	30
Graf 7.9: Skupina A; Ste obiskali katero izmed lokalnih podjetij, se udeležili zaposlitvenega dneva ali zaposlitvenega sejma?.....	31
Graf 7.10: Skupina B; Ste obiskali katero izmed lokalnih podjetij, se udeležili zaposlitvenega dneva ali zaposlitvenega sejma?.....	32
Graf 7.11: Skupina A; Ali pri sebi prepoznate tiste lastnosti, ki vas predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela?.....	33
Graf 7.12: Skupina B; Ali pri sebi prepoznate tiste lastnosti, ki vas predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela?.....	33
Graf 7.13: Skupina A; Bi sprejeli katero izmed naslednjih fleksibilnih oblik zaposlovanja?.....	34
Graf 7.14: Skupina B; Bi sprejeli katero izmed naslednjih fleksibilnih oblik zaposlovanja?.....	35

1 UVOD

Brezposelnost je danes zagotovo eden večjih problemov družbe. Dotika se predvsem mladine in starejših oseb, žensk, oseb brez izobrazbe in tistih z visoko izobrazbo ter oseb, ki živijo v manj razvitih regijah. S pojmom brezposelnosti se države nenehno ukvarjajo. Poslušamo o ukrepih za zmanjšanje brezposelnosti, o stopnji brezposelnosti in njenih upadih ali porastih ter o raznih programih, ki naj bi pomagali pri znižanju brezposelnosti. Tudi v Sloveniji je stopnja brezposelnosti zelo visoka, razlikuje pa se od regije do regije. Država poskuša z raznoraznimi ukrepi rešiti oziroma vsaj omiliti problem. Eden takih ukrepov je tudi projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno (v nadaljevanju projekt Za Pokolpje). Projekt je namenjen prebivalcem občin v Pokolpju, za katere je značilna zelo visoka stopnja brezposelnosti. V svoji diplomski nalogi se bom posvečala področju brezposelnosti, konkurenčnosti brezposelnih oseb in analizi projekta Za Pokolpje. Za analizo omenjenega projekta sem se odločila iz osebnih razlogov, saj se me tovrstna tematika, kot bodočo iskalko zaposlitve na območju Pokolpja, neposredno dotika.

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh delov – teoretičnega in empiričnega. V teoretičnem delu diplomske naloge bom predstavila temeljne pojme izbranega področja, kot so trg delovne sile, brezposelnost, konkurenčnost in zaposljivost, aktivna politika zaposlovanja, nekaj besed pa bom namenila tudi opisu projekta Za Pokolpje – aktivno in dejavno.

Zastavila sem si dve hipotezi in raziskovalno vprašanje, ki ju bom obravnavala v empiričnem delu diplomske naloge.

Z raziskavo bom poskušala potrditi ali ovreči naslednji hipotezi:

- Osebe, vključene v projekt, bolj aktivno iščejo zaposlitev od ostalih brezposelnih oseb;
- Projekt znižuje stopnjo brezposelnosti na območju Pokolpja.

Hkrati bom poskusila odgovoriti na naslednje raziskovalno vprašanje:

- Kateri dejavniki vplivajo na konkurenčnost brezposelnih oseb?

V diplomski nalogi bom uporabila metodo analize sekundarnih virov in anketiranje.

2 TRG DELOVNE SILE

Ker bom v diplomski nalogi pisala o brezposelnosti in brezposelnih osebah, kot iskalcih zaposlitve, bom na začetku opredelila pojem trga delovne sile.

Pogoj za nastanek trga delovne sile je bil, da delovna sila postane blago. »Trg delovne sile bi lahko opredelili kot mehanizme in institucije, prek katerih se srečujeta ponudbe delovne sile in povpraševanja po njej« (Loveridge in Mok v Ignjatović 2002, 2). Njegov pomen pa določajo posamezniki in družba v celoti (Ignjatović 2002, 3).

Sestavljen je iz povpraševanja po delovni sili, ponudbe delovne sile in srečanja obeh. Povpraševanje po delovni sili je sestavljeno iz prostih delovnih mest, ki jih imenujemo aktualno povpraševanje, in zasedenih delovnih mest oziroma realizirano povpraševanje. Ponudbo delovne sile pa sestavljajo vsi zaposleni delavci oziroma realizirana ponudba, iskalci zaposlitve oziroma aktualna ponudba in tisti, ki niso zaposleni in ne iščejo dela, potencialna ponudba. Na trgu delovne sile se pojavljajo nihanja, kot je npr. menjava delovnih mest, ki spreminjajo ponudbo delovne sile. Ta nihanja pa povzročijo tudi osebe, ki ne morejo ali ne želijo več biti zaposlene, odpustitev z dela in opustitev dela (Svetlik 1985, 15).

Zaradi socialnih posledic delovanja trga delovne sile in zaradi ekonomskih razlogov je trg delovne sile potrebno regulirati. Ta regulacija je lahko neposredna, kjer so pričakovana vedenja in sankcije predpisani, in posredna, kjer sankcije niso v naprej predvidene. K neposredni regulaciji štejemo zakone in uredbe, ki določajo pravice in dolžnosti tistih na trgu dela. K posredni regulaciji pa štejemo politike in ukrepe, usmerjene na dejavnike ponudbe in povpraševanja po delovni sili (Svetlik in Trbanc 2002, 34–35).

3 BREZPOSELNOST

Kot sem že omenila, je problem brezposelnosti pomemben del pričujoče diplomske naloge. V tem poglavju bom predstavila definicije brezposelnosti različnih avtorjev ter definicijo brezposelnosti, ki jo uporablja Zakon o urejanju trga dela. Opisala bom vrste brezposelnosti, ki jih poznamo, nekaj več besed bom namenila pojmu dolgotrajne brezposelnosti, ki jo nekako lahko tudi imenujemo za najbolj težavno. Kot korak proti izhodu iz brezposelnosti bom omenila še nekaj načinov iskanja zaposlitve.

Pojem brezposelnosti, v takem smislu kot ga poznamo danes, srednjeveška družba ni poznala, kljub pojavljanju nezaposlenosti (Drobnič 1985).

V splošni rabi pojem brezposelnost pomeni – ne imeti službe (Fryer in Ullah 1987, 95).

Po mnenju nekaterih ekonomistov naj bi bila občasna nezaposlenost neizogibna v tistih gospodarstvih, ki so dinamična. Po navadi tudi naj ne bi predstavljala resnega problema, vse do točke, kadar prične oteževati ali onemogočati vrste človekovih potreb in pravic (Kavar-Vidmar 1993; Haralambos in Holborn 2005, 249). In prav to je tudi vzrok, da pričnemo iskati ukrepe, ki bi zmanjšali in odpravili brezposelnost. Oblikujemo jih lahko šele, ko dobro proučimo vzroke za brezposelnost, vrste in dinamiko brezposelnosti (Drobnič 1984, 188).

Ko govorimo o brezposelnosti, se velikokrat pojavita tudi pojma delo in delovna sila, Svetlik pa za ta dva pojma pravi naslednje, delovna sila je za ekonomiste delovni potencial družbe, delo pa plačana aktivnost (Svetlik 1984, 28–29). ILO (International labour organization) definira delo kot: »vsako človekovo aktivnost, katere namen je produkcija blaga ali uslug, ki jih znaten del skupnosti ali družbe ocenjuje kot potrebne, koristne ali dobre« (Antončič in drugi 1984, 30). Delovno silo lahko opredelimo tudi kot vsoto zaposlenih in brezposelnih oseb (ILO v Antončič in drugi 1984, 188).

V empiričnem delu diplomske naloge se bom nekoliko več ukvarjala tudi s stopnjo brezposelnosti, predvsem na območju Pokolpja, ki jo po ILO opredelimo kot »delež brezposelnih v delovni sili« (Antončič in drugi 1984, 189).

Svetlik pa za pojem brezposelnosti pravi še sledeče: »brezposelnost označuje poseben družbenoekonomski položaj posameznika, ki ne more realizirati svoje delovne sile v družbeno priznanih in varovanih procesih proizvodnje, torej v sistemu formalne ekonomije, bodisi kot zaposlen bodisi kot samozaposlen delavec« (Svetlik 1984, 35). Zaposlitev je vrsta dela v modernih zahodnih družbah, toda ne edina (Grint v Haralambos in Holborn 2005, 185).

Ob vseh razlagah pojmov, povezanih z brezposelnostjo, ne smem pozabiti na brezposelne osebe, ki so s svojo aktivnostjo pri iskanju zaposlitve in s trdom za izboljšanje svoje zaposljivost, ključne za zmanjšanje brezposelnosti.

Zakon o urejanju trga dela v 8. členu za brezposelno osebo šteje iskalca zaposlitve, ki ni v delovnem razmerju, ni samozaposlen, poslovodna oseba v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodu, prav tako ni kmet, upokojenec, nima statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let, mora biti zmožen za delo, prijavljen na zavodu, mora aktivno iskati zaposlitev in biti pripravljen sprejeti

ustrezno oziroma primerno zaposlitev, ki mu jo ponudi zavod ali drug izvajalec storitve posredovanja zaposlitve (ZUTD Ur. l. RS 80/2010, II. poglavje).

Te osebe se v situaciji brezposelnosti lahko znajdejo, kljub temu da so pripravljene delati in so sposobne za delo, brezposelnost večinoma nastopi proti njihovi volji (Kavar-Vidmar 2006). Prizadene nekatere socialne skupine bolj kot ostale in je na trgu delovne sile bolj pogosta med mladino, starejšimi delavci, ženskami, nižje usposobljenimi in izobraženimi delavci, invalidi, imigranti in tistimi, ki se nahajajo v manj razvitih regijah (Svetlik 1985, 63–77). Te skupine brezposelnih oseb so tudi značilne za območje Pokolpja. Brezposelnost lahko vpliva na človekovo vedenje, doživljanje in posredno na psihično in fizično zdravje posameznika, saj je delo zelo pomembno za človekovo eksistenco (Bratina, 1992). Posledice so vidne tudi v finančni situaciji posameznika.

Posameznikovo brezposelnost na trgu delovne sile opisujejo štiri tokovi, kot so prva zaposlitev, ponovna zaposlitev, opustitev dela in odpustitev z dela, ki so opredeljeni s posameznikovim položajem, ali je ta zaposlen, brezposeln ali je v potencialni ponudbi delovne sile (Tiffany in drugi v Svetlik 1985, 64).

Kot sem že prej omenila, se posameznik znajde v situaciji brezposelnosti večinoma brez njegove volje, zato lahko reagira na različne načine. Gre čez štiri faze – šok, optimizem, pesimizem, fatalizem. Le v primeru, če posameznik sam opusti delo ali če mu v naprej napovejo odpust, ne gre skozi fazo šoka. Tako sta opustitev dela in odpustitev z dela dva glavna načina, kako lahko oseba ostane brez dela. Za opustitev dela obstaja več razlogov, iskanje druge, ustrežnejše zaposlitve, ali pa posamezniki ne želijo, ne morejo več delati. Do odpustitve z dela pride zaradi cikličnih nihanj gospodarstva, zaradi začasnosti dela, novih tehnologij in načinov proizvodnje (Svetlik 1985, 64–73).

3.1 VRSTE BREZPOSELNOSTI

Poleg iskanja zaposlitve preko služb za zaposlovanje, lahko iščemo zaposlitev tudi sami s prebiranjem oglasov v časopisih, preko spletnih objav in s pomočjo agencij za zaposlovanje.

Med brezposelne osebe tako ne spadajo le tisti posamezniki, ki iščejo delo preko služb za zaposlovanje, ampak tudi ostali, ki iščejo delo na druge načine. Tako službe za zaposlovanje ne beležijo celotne brezposelnosti.

Registracija v kombinaciji z rednim javljanjem tem službam je osnovni način za pridobitev statusa brezposelne osebe in je tudi eden izmed načinov za ugotavljanje obsega

brezposelnosti. Drugi način je s pomočjo anket delovne sile, ko ugotavljamo, kdo je bil v določenem času brez zaposlitve in je aktivno iskal zaposlitev, te osebe štejemo za brezposelne brez statusa brezposelnih oseb (Svetlik 1985, 18–24). Ko se bom v empiričnem delu diplomske naloge ukvarjala z obsegom brezposelnosti na območju Pokolpja, bom uporabila podatke registrirane stopnje brezposelnosti.

Med brezposelnimi osebami pa vedno najdemo nekaj posameznikov, ki niso pripravljene sprejeti dela za nižjo plačo, kot se zdi njim primerna, ki se niso pripravljene preseliti v kraj, kjer so na voljo prosta delovna mesta, ali ki se niso pripravljene prekvalificirati. V tem primeru govorimo o prostovoljno brezposelnih osebah (Svetlik 1985, 26). Na drugi strani pa je vedno nekaj posameznikov, ki so pripravljene sprejeti vsako delo, vendar nove tehnologije v delovnih procesih velikokrat nadomestijo delovno silo, kar vodi v zmanjšanje povpraševanje po delovni sili, pojavi se oblika brezposelnosti, ki jo imenujemo tehnološka brezposelnost.

Dve pomembni vrsti brezposelnosti sta odkrita in prikrita brezposelnost. Prvo predstavlja aktualna ponudba delovne sile, ugotavljamo jo s štetjem brezposelnih oseb, registriranih pri uradih za delo, in z anketiranjem reprezentativnega vzorca populacije, delimo pa jo na več vrst. Frikcijsko, strukturno brezposelnost in brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja, ki jo še naprej delimo na ciklično in brezposelnost zaradi neskladne rasti (Svetlik 1985, 34–46). Če pričnem z opredelitvijo frikcijske brezposelnosti, lahko povem, da je ta posledica slabega delovanja trga delovne sile in slabih informacij o prostih delovnih mestih in iskalcih zaposlitve.

Brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja pa se kaže v večjem številu ponudbe delovne sile v primerjavi s povpraševanjem po njej.

Ciklična brezposelnost je tista, o kateri govorimo takrat, ko brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja nastane občasno zaradi cikličnih nihanj gospodarstva.

Brezposelnost zaradi neskladne rasti, kot druga zvrst brezposelnosti zaradi premajhnega povpraševanja, je posledica visokega naravnega prirastka prebivalstva, nenadnih povečanj ponudbe delovne sile, hitrega tehnološkega razvoja in ostalih podobnih vzrokov.

Zadnja med vrstami odkrite brezposelnosti je strukturna brezposelnost, ki ima dve glavni značilnosti. Prva je pokritje brezposelnosti z neustreznimi delovnimi mesti, lastnosti iskancev zaposlitve niso v skladu z zahtevami prostih delovnih mest, druga značilnost strukturne brezposelnosti pa je, da je ta dolgotrajna (Svetlik 1985, 35–37). Delimo jo še naprej na regionalno in sektorsko. Prvo omenjamo takrat, ko govorimo o brezposelnih, ki živijo drugje,

kot pa so na voljo delovna mesta, drugo pa, ko brezposelni nimajo ustreznih kvalifikacij za prosta delovna mesta (Haralambos in Holborn 2005, 250).

Pri naslednji izmed vrst brezposelnosti, prikriti brezposelnosti govorimo o tistih osebah, ki same želijo biti bolj produktivne ali dalj časa zaposlene, in nezaposlenih osebah, ki ne iščejo aktivno zaposlitve, pa bi se vendar želele zaposliti. Sestavljajta jo latentna brezposelnost in podzaposlenost.

Z latentno brezposelnostjo opredelimo tiste osebe, ki niso zaposlene in tudi niso prijavljene kot brezposelne, ob določenih pogojih pa bi se zaposlile. Tiste osebe, ki so zaposlene ali samozaposlene in bi želele delati več ali pa na bolj primernih delovnih mestih, pa imenujemo podzaposlene ali delno brezposelne osebe. Med odkrito brezposelne jih ne štejemo, ker se ne morejo registrirati med brezposelne osebe (Svetlik 1985, 38–45).

3.2 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST

Dolgotrajni brezposelnosti bom namenila nekaj več besed, saj ta predstavlja tudi velik problem na izbranem področju Pokolpja, kjer je velik delež oseb, ki so brezposelne več kot eno leto.

Po različnih državah jo različno opredeljujemo, kot npr. neprostovoljno odsotnost z dela, ki traja več kot dvanajst mesecev (Clasen v Svetlik in drugi 2002, 321). Osnovne razloge za njo pa najdemo v neskladjih na trgu dela, v neskladju med ponudbo in povpraševanjem (Clasen v Svetlik in drugi 2002, 324).

Kljub vsem ukrepom za zmanjšanje brezposelnosti, dolgotrajna brezposelnost predstavlja velik problem v družbi kot ena najhujših oblik brezposelnosti, saj je še vedno težko odpravljiva in prinaša veliko negativnih učinkov za posameznika, nekatere družbene skupine in za državo (Dominkuš 2002, 320).

Tisti posamezniki, ki spadajo v skupino dolgotrajno brezposelnih, so večinoma težko zaposljivi zaradi svojih telesnih, mentalnih in socialnih sposobnosti. Dolgotrajna brezposelnost pa je prav tako velikokrat pogojena z ekonomskimi razmerami, saj se brezposelnost v času recesije podaljšuje (Svetlik 1985, 71).

Lahko opazimo tudi velik negativen vpliv omenjene vrste brezposelnosti na posameznike, saj ti izgubljajo voljo za iskanje dela in se lahko tudi umaknejo s trga delovne sile, saj želja po zaposlitvi sčasoma izgine, prav tako tudi upanje, da bodo našli zaposlitev. O tem govori tudi tako imenovani zakon trajne brezposelnosti, ki pravi, da čim daljši čas je oseba brezposelna, manjša je verjetnost, da se bo ponovno zaposlila (Ridley v Svetlik 1985, 71; Preželj in Svetlik

1992, 43). Če se pri tej temi navežem na območje Pokolpja, moram omeniti, da brezposelnost na tem območju traja povprečno 28,3 mesecev, slovensko povprečje pa znaša 19,6 mesecev. Problem, s katerim se bolj podrobno ukvarjam, v empiričnem delu diplomske naloge, ki se pojavlja tudi kot problem pri zaposljivosti dolgotrajno brezposelnih oseb, je, da s časom postajajo brezposelne osebe vse manj konkurenčne, aktivne, izgubljajo svojo delovno zmožnost in sposobnost (Preželj in Svetlik 1992, 132). Te osebe se srečujejo s težavami, kot so izpostavljenost socialni in ekonomski izoliranosti, nezanimivost za delodajalce in odvisnost od različnih oblik socialne pomoči. Pomanjkanje finančnih sredstev, neaktivnost, apatija in socialna izključenost pa privedejo dolgotrajno brezposelnega posameznika do ekonomskih, psiholoških in socialnih težav (Dominkuš 2002, 321–327).

3.3 ISKANJE ZAPOSLOTITVE

Potrebe po delu se spreminjajo, odvisne so od tega, ali in koliko delo koristi v produkcijskem procesu. Korist, ki jo imajo delavci od zaslužka, vpliva na ponudbo dela. Tudi demografski, socialni, institucionalni dejavniki vplivajo na zaposlovanje (Križanič 2002, 96–97). Vse to so kriteriji, ki imajo velik vpliv na to, ali bo brezposelna oseba našla zaposlitev in kako hitro. Vendar pa je pomembno tudi to, ali je brezposelna oseba sposobna za delo in je pripravljena delati (Kavar-Vidmar, 1993).

Med pomembne dejavnike pri brezposelnosti posameznika štejemo tudi načine, kako ta ostane brez dela, kolikokrat postane brezposeln in kako dolgo je brez dela. Pogosto brezposelnost posameznika vidimo kot problematično, zaradi pogostega prilagajanje novim zaposlitvam, saj je potrebna energija za iskanje nove zaposlitve (Svetlik 1985, 70).

Če nadaljujem z energijo, ki jo imajo brezposelne osebe za iskanje zaposlitve, moram omeniti, da nekatere osebe zagotovo vlagajo več truda in energije v iskanje zaposlitve od ostalih. Za te osebe velikokrat uporabimo izraz aktivni iskalci zaposlitve. 11. člen Zakona o urejanju trga dela pravi, da za takega iskalca zaposlitve velja: »brezposelna oseba, če redno spremlja objave prostih delovnih mest oziroma vrst dela in se pravočasno prijavlja na prosta delovna mesta oziroma vrste dela v skladu z zaposlitvenimi cilji v zaposlitvenem načrtu, se odziva na napotnice zavoda in drugih izvajalcev ukrepov po tem zakonu, se udeležuje zaposlitvenih razgovorov na vabilo delodajalca, zavoda ali drugih izvajalcev ukrepov, se javi zavodu v 15 dneh po poteku roka za izvedbo zadnje dogovorjene aktivnosti, določene v

zaposlitvenem načrtu, in uresničuje vse druge dogovorjene aktivnosti v zaposlitvenem načrtu» (ZUTD Ur. l. RS 80/2010, II. poglavje).

Ti iskalci zaposlitve lahko iščejo delo na več različnih načinov, prav tako pa lahko tudi organizacije z različnimi metodami zaposlujejo različne skupine delavcev (Pirher in Svetlik 1994, 81). Te načine iskanja zaposlitve oziroma srečevanja delodajalcev in iskalcev zaposlitve imenujemo kanali zaposlovanja, ki služijo iskalcem zaposlitve pri stiku z morebitnimi delodajalci in prav tako delodajalcem, ki iščejo potencialne kandidate za prosto delovno mesto (Preželj in Svetlik 1992, 51–54).

Načinov iskanja zaposlitve je več – formalni, neformalni, posredni in neposredni. Med njih štejemo metodo iskanja zaposlitve preko javnih služb oziroma uradov za zaposlovanje, agencij za zaposlovanje, pregledovanje oglasov v časopisih in institucijah, zbiranje informacij pri sorodnikih, prijateljih, znancih, metodo direktnega informiranja pri delodajalcu, javljanje na zaposlitvene oglase in razpise, iskanje možnosti za samozaposlitev (Pirher in Svetlik 1994, 88). Kljub več različnim načinom iskanja zaposlitve, se brezposelne osebe najpogosteje odločijo za to, da poskušajo same poiskati zaposlitev tako, da se samostojno prijavijo na objave prostih delovnih mest, osebno se oglasijo na sedežu podjetja ali pa se same pozanimajo za zaposlitev (Kavar-Vidmar 1993).

4 KONKURENČNOST IN ZAPOS LJIVOST

Že iz naslova diplomske naloge je razvidno, da bo beseda nanesla tudi na pojem konkurenčnosti, ki pomeni biti na malo višji ravni kot tvoji konkurenti (Svetličič 2007, 228).

Ko v diplomski nalogi pišem o konkurenčnosti, mislim predvsem na zaposljivost brezposelnih oseb. Ta je eden od pogojev za zaposlenost. Je sposobnost brezposelnih, da brez večjih težav pridobijo novo delo za lastno preživljanje. Problem zaposljivosti pa opazimo v slabi razvitosti teh sposobnosti (Kramberger 2007, 13). Tukaj nastopijo država in druge organizacije s programi usposabljanj, izobraževanj ter ostalimi dejavnostmi, ki dvigujejo raven zaposljivosti brezposelnih oseb. Država z aktivno politiko zaposlovanja povečuje svojo sposobnost ohranjanja polne zaposlenosti. Z usklajevanjem ponudbe in povpraševanja zmanjšuje brezposelnost. Vendar pa poleg tega za nastajanje novih delovnih mest potrebuje še gospodarsko rast (Ignjatović 2002, 35–40).

Brezposelne osebe z višjo stopnjo konkurenčnosti od ostalih so vsekakor bolj zaposljive. Tisti dejavniki, ki jih delajo konkurenčne, jih prav tako naredijo bolj zanimive za delodajalca oziroma lažje zaposljive.

Zaposljivost lahko tudi opredelimo kot tiste lastnosti delavca, ki ga mimo njegovih tehničnih kompetenc delajo primerne za delodajalca. (Buck in Burrick v Kramberger in Pavlin 2007, 13). S problemom zaposljivosti se srečujejo mladi, iskalci prve zaposlitve, starejši, nižje izobraženi, nekvalificirani, invalidi (Korver in Oeij v Kramberge in Pavlin 2007, 13). Z zvišanjem sposobnosti posameznika za prilagajanje novim okoliščinam in s prilagajanjem podsistemov, ki posameznikom pomagajo v novih razmerah, lahko rešujemo težave z zaposljivostjo (Kramberger 2007, 13). Tukaj imajo pomembno vlogo službe za zaposlovanje, ki posameznikom pripravljajo individualne zaposlitvene načrte, ki so podlaga za dvig njihove zaposljivosti oziroma konkurenčnosti na trgu delovne sile (Svetlik in Batič 2002, 184). Vendar so nekatere brezposelne osebe težje zaposljive od ostalih. Težjo zaposljivost opredelimo kot vrsto ovirajočih stanj, povezanih s sposobnostjo delati, in so lahko posledica premajhne izobrazbe in poklicne usposobljenosti, telesnih ali duševnih okvar ter družbene marginaliziranosti (Brejc v Svetlik in drugi 2002, 296).

Kot že omenjeno, je trajanje brezposelnosti eden izmed vzrokov za težjo zaposljivost (Kolarič in Batič 2002, 297). Pri težji zaposljivosti mladih lahko med te vzroke štejemo tudi njihovo nizko izobrazbeno raven dela (Trbanc in Verša 2002, 359).

Ko razmišljam o tistih kriterijih, ki brezposelnim osebam dvigujejo konkurenčnost, pomislim na stavek, ki pravi, da več znanja krepi konkurenčnost (Svetličič 2007, 215). Tako lahko nedvomno trdim, da je znanje eden izmed dejavnikov konkurenčnosti brezposelnih oseb. Med prebiranjem literature in razmišljanjem o konkurenčnosti pomislim še na formalno izobrazbo. Poleg te pa so zelo pomembne tudi druge veščine, ki jih posameznik lahko pridobi na razne načine (Ignjatović 2002, 128), kot so formalne in neformalne delovne izkušnje ter aktivnost brezposelnih oseb pri iskanju zaposlitve. Vse to bi lahko šteli med dejavnike, ki vplivajo na konkurenčnost oziroma zaposljivost brezposelnih oseb. S strani delodajalca pa je prav gotovo lažje zaposljiva tudi tista oseba, ki je pripravljena sprejeti katero izmed nestandardnih oblik zaposlitve. Nestandardne oziroma fleksibilne oblike dela se večinoma uporabljajo takrat, ko imajo od njih korist predvsem delodajalci in ne zaposleni (Ignjatović 2002, 183). Poznamo več nestandardnih oblik zaposlovanja, kot so zaposlitev za določen čas, samozaposlovanje, zaposlitev s skrajšanim delovnim časom. Takšne oblike zaposlitve pa imajo tudi nekatere prednosti za posameznika, kot npr. to, da mu omogočajo večjo izbiro in nadzor nad

razporeditvijo delovnega in prostega časa (Ignjatović 2002, 75). Brezposelni so v določenih gospodarskih situacijah skorajda primorani sprejeti netipične, fleksibilne oblike dela (Pirher in Svetlik 1994, 139). Po omenjenih kriterijih konkurenčnosti sem povprašala tudi naključne brezposelne osebe, predstavila jih bom v empiričnem delu diplomske naloge. Želela sem ugotoviti, ali obstaja razlika med kriteriji, naštetimi v literaturi, in med kriteriji, kot jih vidijo brezposelne osebe.

Omeniti moram tudi vlogo evropskih institucij, ki dajejo velik poudarek na pridobivanje tistih kompetenc posameznika, ki vplivajo na zaposljivost. Zavedajo se namreč njihove dokaj slabe izobraženosti in usposobljenosti v primerjavi s hitrim tehnološkim razvojem in željami delodajalcev. Kot sem že omenila, se zaposljivost brezposelnih oseb povečuje z izobraževanjem in usposabljanjem, kar velja tudi za posameznike z doživljenjskim izobraževanjem, ki ga večinoma sami financirajo, saj prav tako pridobivajo na konkurenčnosti in tako ohranjajo in zvišujejo zaposljivost (Ignjatović 2002, 172–173).

V zaključku tega poglavja naj še omenim, da je za svojo zaposljivost odgovoren vsak posameznik sam, pri njenem dvigu pa mu pomaga politika zaposlovanja s svojimi ukrepi (Trbanc 2007, 59). Ti programi in ukrepi za povečanje zaposljivosti so usmerjeni v zmanjševanje dolgotrajne brezposelnosti, lajšanje težav mladih pri vstopu na trg delovne sile, k spodbujanju vseživljenjskega učenja in zaposlovanja starejših, vzpostavljanju kakovostnih sistemov izobraževanja, zmanjševanju neskladij med ponudbo in povpraševanjem (Kajzer 2002, 478).

5 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

Nadaljevala bom s temo aktivne politike zaposlovanja, ki je pomembna za zmanjševanje brezposelnosti in za dvig zaposljivosti brezposelnih oseb, kajti APZ je orodje za reguliranje trga delovne sile in je direktno usmerjena v odpravljanje brezposelnosti (Svetlik 1985, 105). Prav tako je ta tema za pričujočo diplomsko nalogo pomembna zaradi projekta, ki ga analiziram v empiričnem delu naloge in je del aktivne politike zaposlovanja.

Pričela bom z definicijo 28. člen Zakona o urejanju trga dela, ki pravi, da je aktivna politika zaposlovanja: »nabor ukrepov na trgu dela, ki so namenjeni povečanju zaposlenosti in zmanjševanju brezposelnosti, večji zaposljivosti oseb na trgu dela in povečanju konkurenčnosti in prožnosti delodajalcev. Brezposelne osebe in drugi iskalci zaposlitve imajo

zaradi povečanja svojih zaposlitvenih možnosti pravico in obveznost, da se vključijo v ukrepe aktivne politike zaposlovanja skladno s podlagami za njihovo izvajanje, določenimi v 36. členu tega zakona« (ZUTD Ur. l. RS 80/2010, II. poglavje).

5.1 NASTANEK AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Nastanek aktivne politike zaposlovanja je bil po drugi svetovni vojni na Švedskem, tam je dobila tudi ime in teoretsko utemeljitev (Svetlik 1985, 106).

Švedska se je po drugi svetovni vojni ukvarjala z razmerjem med brezposelnostjo in inflacijo. Ekonomista Rehn in Meidner sta naredila predlog modela gospodarskega in socialnega razvoja, ki je bil sestavljen iz treh delov. Prvi del je bil omejevanje inflacije z znižanjem globalnega povpraševanja. Drugi del je zajemal uveljavitev solidarnostne politike plač. Tretji del modela gospodarskega razvoja pa je vključeval selektivne ukrepe za spodbujanje odpiranja delovnih mest v sektorjih s presežki delovne sile in ukrepe za preusmerjanje delovne sile v sektorje, kjer te delovne sile primanjkuje. Tretji del tega modela je dobil ime aktivna politika zaposlovanja (Svetlik in Batič 2002, 175).

V Sloveniji se je aktivna politika zaposlovanja začela uveljavljati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja (Svetlik in Batič 2002, 186).

5.2 NAMEN, CILJI IN UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Aktivne politike zaposlovanja so namenjene, da pomagajo brezposelnim čim hitreje najti zaposlitev, to uresničujejo z različnimi oblikami svetovanj, zbiranja informacij in z različnimi financiranjmi (Barr 1994, 160–161). »Prav tako bi jo lahko opredelili kot vrsto ukrepov, s katerimi skušajo države zmanjšati obseg brezposelnosti, zagotoviti boljše kvaliteto delovne sile in povpraševanja po delovni sili ter tako posredno zagotoviti tudi učinkovitejše delovanje gospodarskih subjektov oziroma gospodarstva v celoti« (Preželj in Svetlik 1992, 73). Sestavljajo jo različni ukrepi za reguliranje ponudbe delovne sile, ukrepi za reguliranje povpraševanja po delovni sili in za reguliranje usklajevanja med povpraševanjem in ponudbo po delovni sili (Preželj in Svetlik 1992, 73). Kot sem že omenila, je namen aktivne politike zaposlovanja čim hitrejša vrnitev brezposelnih oseb na delo in zmanjšanje časa brezposelnosti tistih oseb, ki prejemajo nadomestila za primer brezposelnosti (Barr 2005, 81).

Med njene cilje bi lahko šteli zagotavljanje zaposljivosti in ekonomske aktivnosti čim večjemu krogu posameznikov ter doseganje in/ali ohranjanje visoke in stabilne stopnje zaposlenosti, rast produktivnosti, stabilizacijo cen, svobodo posameznika pri izbiri poklica in dela, optimalno alokacijo delovne sile (Svetlik in Batič 2002, 174; Meiner v Svetlik 1985, 110).

Cilje aktivne politike zaposlovanja je opredelil tudi OECD na naslednji način: razviti delovne sposobnosti ljudi in jih prilagoditi strukturnim spremembam, da bodo pospeševale gospodarsko rast, izboljšati možnosti poslovanja marginalnih skupin in prispevati k socialni enakosti, izboljšati razmerje med inflacijo in brezposelnostjo s stabilizacijo zaposlovanja v času recesije in odstraniti ozka grla na trgu delovne sile v času prosperitete. Usmerjena je na različne dele trga delovne sile, posameznike, na različne socialne skupine, organizacije in regije (Svetlik 1985, 110–111).

Če nadaljujem s skupinami ljudi na trgu delovne sile, katerim so namenjeni programi aktivne politike zaposlovanja, lahko med njih štejem predvsem mladino, starejše osebe, ženske, slabo izobražene, invalide, pripadnike etničnih in rasnih manjšin. Za te skupine je značilna dolgotrajna brezposelnost. Aktivna politika zaposlovanja pa naj bi njihov položaj na trgu delovne sile izboljšala (Svetlik in Batič v Svetlik in drugi 2002, 181). Pri vključevanju v programe aktivne politike zaposlovanja imajo po 35. členu Zakona o urejanju trga dela prednost osebe, ki: »prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti ali socialno varstvene prejemke, osebe iz ranljivih skupin na trgu dela ter brezposelne osebe, ki še niso bile vključene v noben ukrep aktivne politike zaposlovanja« (ZUTD Ur. l. RS 80/2010, II. poglavje).

Omenjeni programi in ukrepi aktivne politike zaposlovanja so usmerjeni na usklajevanje in regulacijo ponudbe in povpraševanja po delovni sili, namenjeni so ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest, izobraževanju in usposabljanju brezposelnih oseb, to so ukrepi, ki posameznika aktivirajo. Nasprotno od ukrepov aktivne politike pa ukrepi pasivne politike zaposlovanja neposredno ne spodbujajo k zaposlovanju in v večji meri ščitijo posameznikov položaj (Kopač 2002, 144–145). Najbolj pogosto programe in ukrepe aktivne politike zaposlovanja delimo v naslednje tri skupine: v prvo skupino štejem ukrepe za reguliranje ponudbe delovne sile, za pospeševanje poklicne, izobrazbene in prostorske mobilnosti. Druga skupina so ukrepi za reguliranje povpraševanja po delovni sili, za ohranjanje obstoječih in odpiranje novih delovnih mest. V tretjo skupino pa spadajo ukrepi za usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, za izboljšanje dela služb za zaposlovanje (Svetlik 1985, 116).

Na koncu naj še enkrat ponovim, da je omejevanje brezposelnosti eden izmed ciljev aktivne politike zaposlovanja (Svetlik 1985, 158). Aktivna politika zaposlovanja v kombinaciji z nekaterimi ostalimi politikami namreč lahko prispeva k zniževanju brezposelnosti, povečanju stopnje delovne aktivnosti prebivalstva, večji prožnosti trga delovne sile in odpravljanju socialne izključenosti (Kužler 2008). Ali to drži tudi za program aktivne politike zaposlovanja, ki se izvaja na območju Pokolpja, pa bom preverila v empiričnem delu diplomske naloge.

6 POKOLPJE IN PROJEKT ZA POKOLPJE – AKTIVNO IN DEJAVNO

Brezposelnost na območju Pokolpja, ki zajema občine Kočevje, Loški Potok, Osilnica, Kostel, Črnomelj, Metlika in Semič, je bistveno višja kot v ostalih delih Slovenije. Če se podrobneje ozremo na podatke, ki se nanašajo le na občino Črnomelj, je bila stopnja brezposelnosti v aprilu 2013 kar 20,2-odstotna, na območju celotne Slovenije pa 13,3-odstotna. Prav tako so gospodarske razmere na tem območju slabše od slovenskega povprečja, dodatno jih je še poslabšala gospodarska in finančna kriza (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2011b).

6.1 POKOLPJE

Ko bom v nadaljevanju diplomske naloge predstavila območje Pokolpja, bom nekaj pozornosti namenila tudi občini Črnomelj, ki je prav tako pomemben del moje raziskave. Kljub pomembnosti ostalih občin v Pokolpju, teh nisem podrobneje vključevala v raziskavo, zaradi omejenega dostopa do podatkov.

Za predstavitev območja Pokolpja in občine Črnomelj bom uporabila podatke, ki so bili zbrani za analizo lokalnega okolja pred vpeljavo projekta, podatki se nanašajo na leto 2011.

Območje Pokolpja uvrščamo v Jugovzhodno Slovenijo, ki je največja razvojna regija v Sloveniji, saj zajema 13,2 % celotne površine Slovenije. S 142.554 prebivalci je po številu prebivalcev med slovenskimi regijami na petem mestu. Območje Pokolpja predstavlja 51,5 % celotne površine jugovzhodne Slovenije. Največji občini, z največ prebivalcev pa sta Kočevje in Črnomelj. Na pretežno podeželskem območju Pokolpja z veliko gozdnih površin sta glavni dejavnosti kmetijstvo in gozdarstvo.

Med brezposelnimi osebami prevladuje veliko tistih, ki jih uvrščamo med ranljive ciljne skupine, kot so npr. neizobraženi, dolgotrajno brezposelni, iskalci prve zaposlitve, starejši od 50 let in invalidi. 42,1 % vseh brezposelnih oseb na območju Pokolpja predstavljajo osebe, ki imajo nedokončano osnovno šolo, 32,6 % je oseb, ki so starejše od 50 let.

Oseb, ki so na ZRSZ prijavljene več kot eno leto, oziroma dolgotrajno brezposelnih oseb je 54 % vseh brezposelnih na območju Pokolpja, t. j. 8,7 % več kot na ravni Slovenije.

Občina Črnomelj ima 14.750 prebivalcev in je druga največja občina na območju Pokolpja. Do leta 2009 je 48,5 % delovno aktivnega prebivalstva občine Črnomelj zaposlovala le ena večja gospodarska družba, ki je pozneje pričela z množičnimi odpuščanji delavcev.

Občina je slabo dostopna in nepovezana z večjimi središči, zaradi pomanjkljive in dotrajane infrastrukturne opremljenosti (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2011a).

Iz SWOT analize, ki nam pokaže nevarnosti, slabosti, prednosti in priložnosti Pokolpja, sem ugotovila, da v Pokolpju obstaja predvsem nevarnost nadaljnje izgube delovnih mest in izseljevanja izobraženega kadra. Slabosti so visoka in dolgotrajna stopnja brezposelnosti, slaba povezanost območja, slabo razvit storitveni sektor, premalo delovnih mest za izobražene prebivalce. Prednost območja pa je ohranjena narava in potencial za veliko bivalno kakovost ob zagotovitvi povezave na slovenski cestni križ, potencial za razvoj turizma in obmejna lega. Območje ima priložnosti za razvoj malih in srednjih podjetij, tehnoloških centrov in izobraževalnih središč (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2011a).

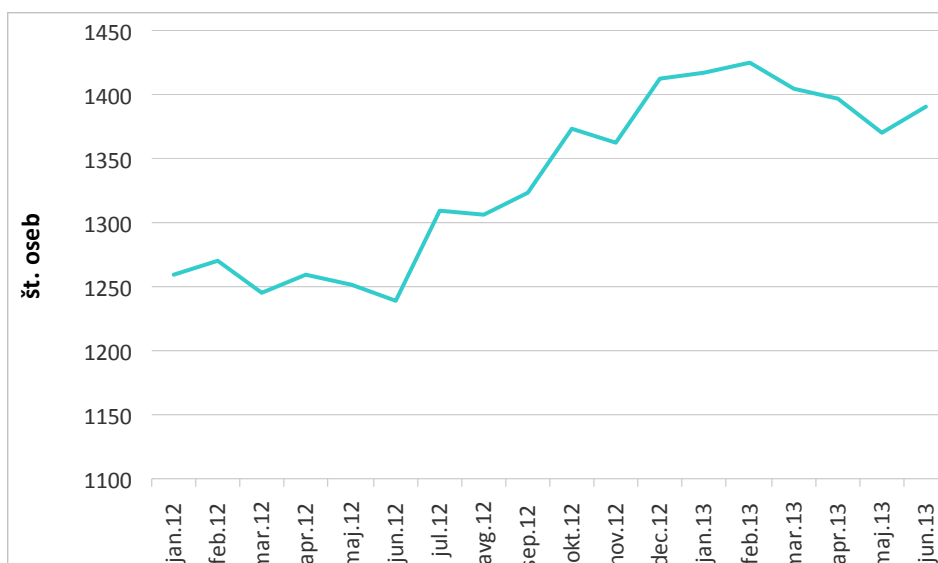
6.2 STOPNJA BREZPOSELNOSTI

»Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb med aktivnim prebivalstvom« (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2013a).

Stopnja brezposelnosti na območju celotne Slovenije je bila v mesecu juliju 2013 za 0,5 odstotka višja kakor mesec pred tem. Konec julija je bilo registriranih 117.143 brezposelnih oseb, kar je 9,6 odstotka več, kakor isti mesec leto pred tem. Zvišal se je delež tistih med 30. in 39. letom starosti, žensk in brezposelnih, ki imajo terciarno izobrazbo, ter dolgotrajno brezposelnih (Dnevnik.si 2013).

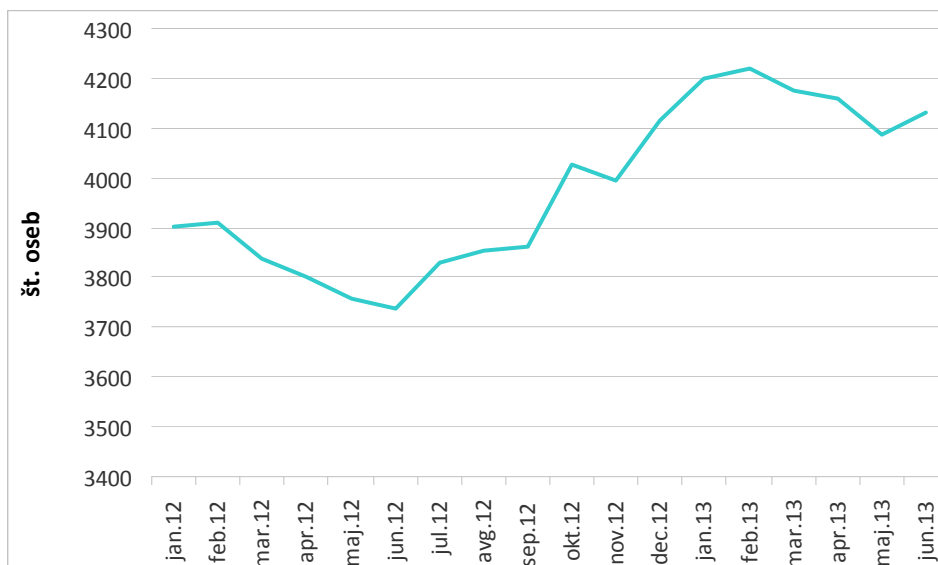
V spodnjih grafih (glej Graf 6.1 in Graf 6.2) vidimo gibanje števila registriranih brezposelnih oseb od januarja 2012 do junija 2013 za območje celotnega Pokolpja in občine Črnomelj.

Graf 6.1: Število registriranih brezposelnih oseb na območju občine Črnomelj

Vir: (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2013b).

Graf 6.2: Število registriranih brezposelnih oseb na območju Pokolpja

Vir: (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2013b).

Število registriranih brezposelnih oseb se je na celotnem območju Pokolpja in na območju občine Črnomelj gibalo približno enako. Do približno meseca junija 2012 se je število brezposelnih oseb zmanjševalo, nato je znova pričelo naraščati vse do meseca februarja 2013, čemur je sledil ponovni rahel upad števila registriranih brezposelnih oseb.

Število brezposelnih oseb na območju občine Črnomelj je bilo v obdobju od januarja 2012 do junija 2013 najnižje v mesecu juniju 2012, in sicer 1.239 registriranih brezposelnih oseb. Prav tako tudi na območju Pokolpja, kjer je bilo registriranih 3.736 brezposelnih oseb.

V omenjenem obdobju je število brezposelnih oseb doseglo vrhunec februarja 2013, ko so v občini Črnomelj zabeležili 1.425 brezposelnih, na območju Pokolpja pa kar 4.221 brezposelnih oseb, čemur je sledilo ponovno upadanje števila brezposelnih.

6.3 PROJEKT

Med ciljne skupine projekta spadajo brezposelne osebe, iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena, in neaktivno prebivalstvo ter delodajalci, razvojne in izobraževalne ustanove ter ostali partnerji, ki so pomembni na lokalnem trgu dela.

S projektom Za Pokopje – aktivno in dejavno naj bi se zmanjšale posledice brezposelnosti na območju Pokolpja. Povečala naj bi se socialna vključenost brezposelnih in neaktivnih oseb ter njihova sposobnost aktivnega in dejavnega iskanja zaposlitve. Ustvarilo naj bi se okolje za razvoj novih zaposlitvenih priložnosti in prispevalo naj bi se k zmanjšanju regionalnih razlik. Za zmanjšanje negativnih posledic brezposelnosti na območju Pokolpja je nujno socialno vključevanje brezposelnih oseb (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2011b).

Projekt vključuje praktične delavnice, okrogle mize, zaposlitvene sejme, zaposlitvene dneve, informiranje, podporo in individualno pomoč na Infotočkah. Namen teh dejavnosti je motiviranje, izobraževanje, usposabljanje, spodbujanje zaposlovanja brezposelnih oseb. Projekt zajema območje občin Kočevje, Kostel, Osilnica, Loški Potok, Črnomelj, Metlika in Semič (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2011b).

Z vključitvijo v projekt naj bi brezposelne osebe pridobile nova znanja, izkušnje in veščine, potrebne za uspešno iskanje zaposlitve, ter priložnosti za neposredno povezovanje z delodajalci (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012b).

7 EMPIRIČNI DEL

Kužler omenja problem vprašanja, ali aktivna politika zaposlovanja povečuje odliv iz brezposelnosti v zaposlitev (Kužler 2008). To vprašanje se pojavlja tudi meni, ves čas pisanja diplomske naloge. Odgovor nanj bom poskusila poiskati v empiričnem delu diplomske naloge, ki se nanaša na projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno.

Za empirični del diplomske naloge sem podatke pridobivala predvsem z analizo sekundarnih virov in z anketiranjem. Zaradi analize in lažjega dostopa do potrebnih podatkov sem svojo raziskavo iz celotnega območja Pokolpja omejila le na področje občine Črnomelj. Čeprav je

projekt namenjen različnim skupinam, bom v svojo raziskavo vključila le brezposelne osebe, kajti ostale skupine nimajo večjega pomena pri pisanju diplomske naloge.

Opravila sem anonimne ankete, sestavljene iz šestnajstih vprašanj, ki so bila razdeljena na dva dela. V prvem sklopu so se nahajala bolj splošna vprašanja o starosti anketirancev, spolu, izobrazbi. Drugi sklop pa je zajemal dvanajst bolj konkretnih vprašanj o aktivnosti pri iskanju zaposlitve brezposelnih anketirancev ter o tem, kako konkurenčni so na trgu delovne sile. Anketna vprašanja so bila odprtega in zaprtega tipa.

Z anketo sem predvsem želela preveriti na začetku zastavljeno hipotezo, da osebe, vključene v projekt, bolj aktivno iščejo zaposlitev od ostalih brezposelnih oseb. Ko sem razmišljala, kako naj preverim zastavljeno hipotezo, sem se morala natančneje poglobiti v same dejavnosti projekta. Ker projekt obsega več dejavnosti, ki vključujejo brezposelne osebe, sem poiskala tisto, ki brezposelne vključuje najbolj aktivno in jih ne zgolj informira. Najbolj aktivna dejavnost v sklopu projekta so nedvomno praktične delavnice z naslovom Usposabljanje za dvig konkurenčnosti brezposelnih oseb, ki so razdeljene na modularni in poglobljeni del. Po mojem mnenju naj bi te najbolj motivirale posameznika k aktivnem iskanju zaposlitve. Zato sem se odločila, da bom zastavljeno hipotezo preverila tako, da bom naredila primerjavo med naključnimi brezposelnimi osebami, ki jih bom anketirala v prostorih Urada za delo v Črnomlju, ter brezposelnimi osebami, ki so v projekt Za Pokolpje vključene preko praktičnih delavnic. Opozoriti moram na to, da ko v empiričnem delu diplomske naloge govorim o brezposelnih osebah, ki so vključene v projekt Za Pokolpje, mislim na brezposelne, ki v projektu sodelujejo aktivno preko teh praktičnih delavnic.

7.1 INTERPRETACIJA REZULTATOV ANKET

Za potrebe analize sem opravila 92 anket, zaradi nepopolno izpolnjenih anket sem jih morala izločiti kar 14. Tako sem analizirala 39 anket brezposelnih oseb ter 39 anket, ki sem jih opravila z brezposelnimi osebami, vključenimi v praktične delavnice. Vprašanja v anketi so bila poleg tega, da izvem, katera skupina je bolj aktivna pri iskanju zaposlitve, zastavljena tako, da ugotovim, katera skupina je bolj zaposljiva, in da lahko pridobim še kakšno informacijo, ki bi mi bila v pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Prvo skupino, ki zajema brezposelne osebe, ki so bile vključene v praktične delavnice projekta Za Pokolpje, sem zaradi lažje interpretacije anket poimenovala Skupina A. Drugo skupino, ki zajema naključne brezposelne osebe, pa skupina B.

Med 78 anketiranimi osebami je bilo največ žensk, kar 70,5 %.

Starost

Ko sem anketirance spraševala o njihovi starosti, sem jim na voljo ponudila štiri možne odgovore. Razdelila sem jih v štiri starostne skupine, in sicer do 25 let, od 26 do 35 let, od 36 do 54 let in nad 55 let.

V skupini A je bilo kar 53,85 % tistih oseb, ki spadajo v kategorijo med 36. in 54. letom starosti. V skupini B pa so največji delež, 41,03 %, imele tiste osebe, ki so bile stare med 26 in 35 let. Najmanj oseb, vključenih v raziskavo, je bilo v starostni skupini nad 55 let. Nizek delež je zajemala tudi kategorija, v kateri so bile osebe do 25. leta starosti. Ko razmišljam o vzrokih za tako nizek delež brezposelnih oseb, starih do 25 let in starejših od 55 let, v obeh skupinah anketirancev, najdem naslednje odgovore. Prvi vzrok za nizek delež oseb v starostni skupini do 25 let bi pripisala vse večjemu številu oseb, ki se odločajo za študij, katerega čas se podaljšuje, ko diplomirajo, so študentje velikokrat starejši od 25 let. Povprečen čas študija znaša sedem let (Banjanac Lubej, 2012). Pri brezposelnih osebah, starejših od 55 let, pa je pogost problem ta, da velikokrat izgubijo upanje, da bodo našle zaposlitev, saj jim konkurenco dela veliko mlajših brezposelnih oseb. Veliko je tudi takih, ki ne iščejo dela, ker upajo, da bodo čim hitreje dobili status upokojenca.

Izobrazba

Struktura izobrazbe je v skupini A in B zelo raznolika.

V obeh skupinah sta večinski delež zavzeli kategoriji, ki označujeta osebe s srednjo poklicno ali podobno izobrazbo in s srednjo strokovno in splošno izobrazbo.

Skupini se po stopnji izobrazbe najbolj razlikujeta v dveh točkah. V skupini A najdemo kar 17,5 % oseb z osnovnošolsko izobrazbo in 5,13 % tistih, ki so brez šolske izobrazbe oziroma je ta nepopolna. V Skupini B je oseb v kategoriji z osnovnošolsko izobrazbo le 7,69 %, tistih brez šolske izobrazbe pa sploh ni.

Obratna situacija pa je pri kategorijah z visokošolsko izobrazbo. V skupini A najdemo 12,82 % oseb z visokošolsko izobrazbo prve stopnje in 5,13 % brezposelnih oseb z visokošolsko izobrazbo druge stopnje. V skupini B je bilo vključenih 5,13 % brezposelnih oseb z visokošolsko izobrazbo prve stopnje in 30,77 % oseb z visokošolsko izobrazbo druge stopnje.

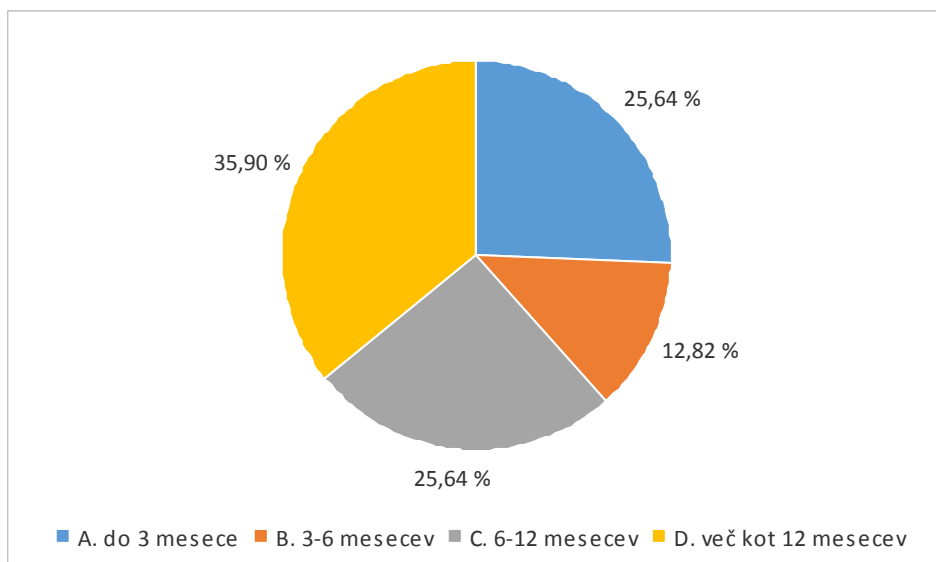
Že v prvem delu diplomske naloge sem zapisala, da med konkurenčne dejavnike brezposelnih oseb štejemo tudi njihovo izobrazbo. Anketiranci se svoje izobrazbe kot prednosti na trgu dela zavedajo. To opazimo tudi v nižjem deležu oseb z visokošolsko izobrazbo, vključenih v praktične delavnice, saj ti najverjetneje menijo, da teh delavnic ne potrebujejo, saj lahko s svojo izobrazbo dovolj dobro konkurirajo ostalim brezposelnim osebam. Vendar pa moram

opozoriti tudi na to, da je vzrok za tako porazdelitev rezultatov lahko tudi v tem, ker so osebe z nižjo izobrazbo morebiti bile bolj spodbujane za vključitev v praktične delavnice s strani zaposlenih na uradu za delo, kakor tiste brezposelne osebe z visokošolsko izobrazbo.

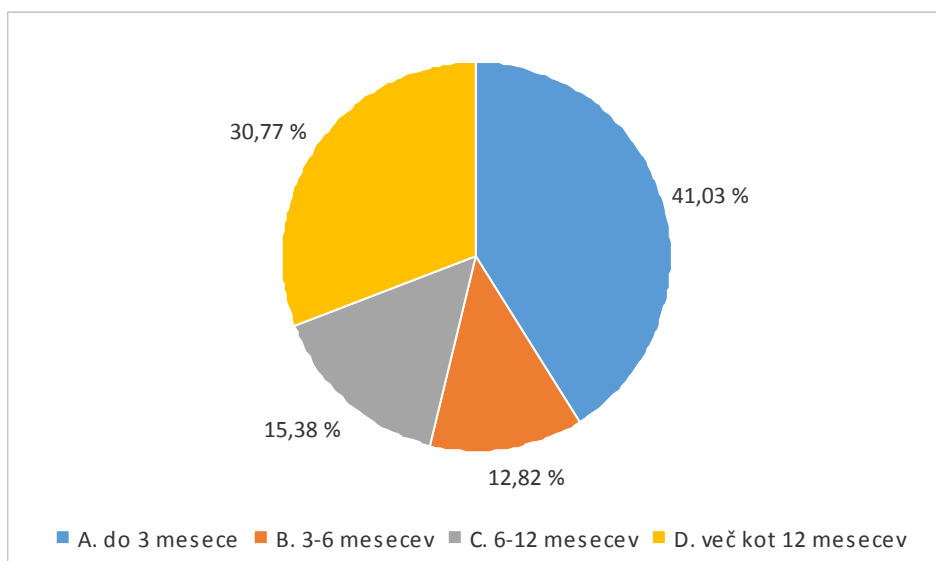
Čas brezposelnosti

Pri odgovorih o trajanju brezposelnosti je največ anketirancev skupine A odgovorilo, da so brezposelni več kot 12 mesecev, teh je bilo 35,9 %, v skupini B pa 30,77 %. V skupini B je z 41,03 % prevladovala skupina tistih, ki so bili brezposelni do največ 3 mesece, v skupini A pa je bilo teh anketirancev 25,64 %.

Graf 7.1: Skupina A; Koliko časa ste že brezposelni?

Graf 7.2: Skupina B; Koliko časa ste že brezposelni?

Vzroke za tako velik delež oseb, ki so brezposelne več kot 12 mesecev, bi lahko pripisala slabi gospodarski situaciji v občini Črnomelj, ki je del Pokolpja. Velike gospodarske družbe na tem območju so v preteklih letih ukinile večje število delovnih mest in z zmanjšanjem števila zaposlenih nameravajo tudi nadaljevati (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012a).

Spremljanje objav o prostih delovnih mestih

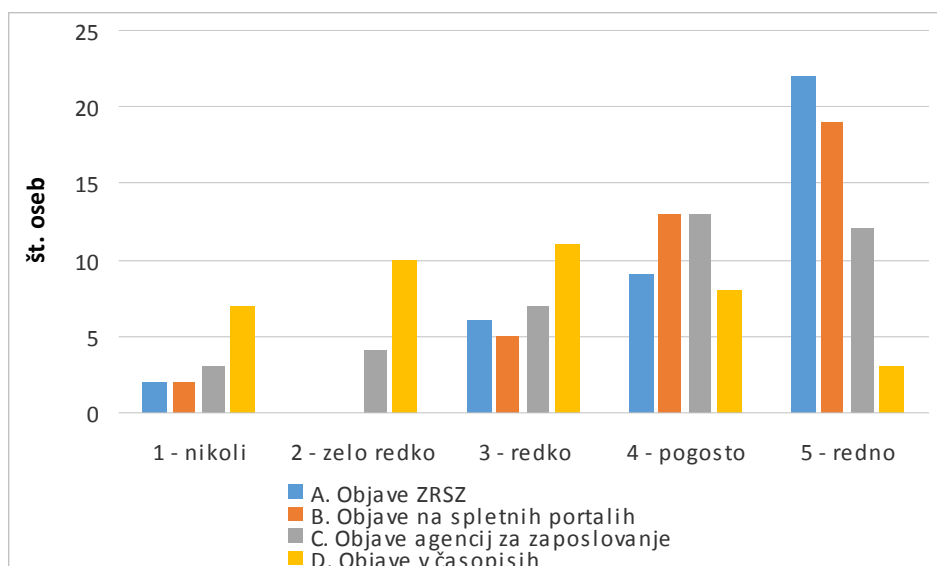
Ker sem želela izvedeti, kako pogosto in na kakšne načine brezposelne osebe iščejo zaposlitev, sem anketirance spraševala o tem, ali in kako pogosto spremljajo objave o prostih delovnih mestih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ), objave na spletnih portalih, objave agencij za zaposlovanje in objave v časopisih.

Pri vsakemu izmed naštetih odgovorov, so anketiranci lahko izbirali med naslednjimi možnostmi: 1 - nikoli, 2 - zelo redko, 3 - redko, 4 - pogosto, 5 - redno.

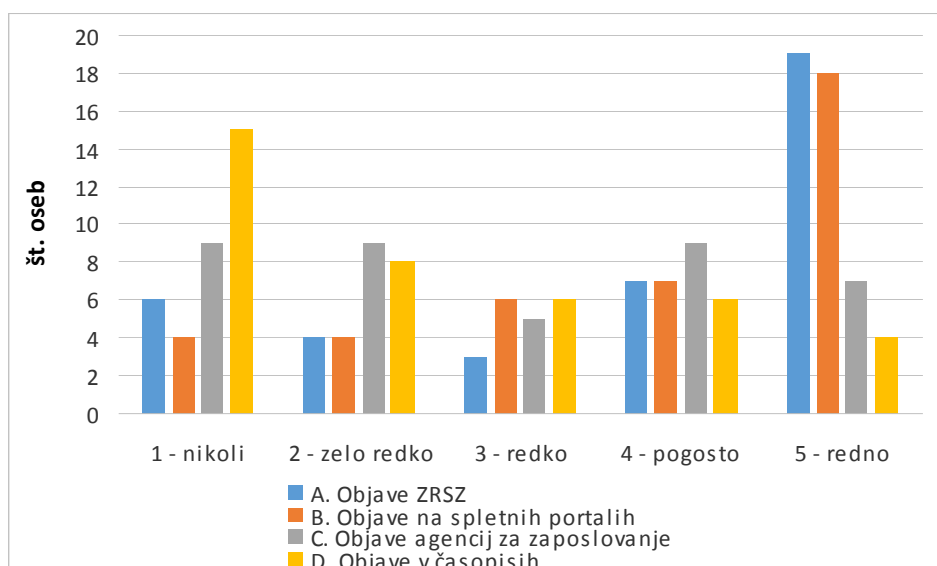
V skupini A se povprečje odgovorov anketiranih oseb o spremljanju objav ZRSZ približuje oceni 5 – redno (povprečje znaša 4,3), v skupini B pa oceni 4 – pogosto (znaša 3,7). Pri analizi odgovorov o spremljanju objav na spletnih portalih v skupini A (povprečje je 4,2) in B (povprečje 3,8) vidimo, da anketiranci v povprečju spremljajo te objave pogosto. V skupini A, objave agencij za zaposlovanje prav tako pogosto (povprečje je 3,7), v skupini B pa redko (povprečje je 2,9). V primeru objav v časopisih se povprečje (2,7) odgovorov anketirancev v skupini A približuje odgovoru 3 – redko, v skupini B (2,4) pa odgovoru 2 – zelo redko.

Zanimivo je tudi to, da v skupini A 5,13 % anketiranih nikoli ne spremlja objav ZRSZ in objav na spletnih portalih, 7,69 % anketirancev v skupini A nikoli ne spremlja objav o prostih delovnih mestih agencij za zaposlovanje in kar 17,95 % anketiranih oseb v skupini A ne spremlja objav v časopisih. V skupini B 15,38 % anketirancev prav tako nikoli ne spremlja objav o prostih delovnih mestih ZRSZ, 10,26 % ne spremlja objav na spletnih portalih, 23,08 % objav agencij za zaposlovanje in kar 38,46 % anketirancev v skupini B nikoli ne spremlja objav o prostih delovnih mestih v časopisu.

Graf 7.3: Skupina A; Kako pogosto spremljate naslednje objave o prostih delovnih mestih?

Graf 7.4: Skupina B; Kako pogosto spremljate naslednje objave o prostih delovnih mestih?

Če primerjam rezultate analize skupin A in B, je delež tistih, ki redno spremljajo navedene objave, višji v skupini A, razen v primeru časopisnih objav, kjer je v skupini B odstotek nekoliko višji. Ko pa govorimo o tistih anketirancih, ki nikoli ne spremljajo teh objav, je v skupini B delež pri vseh kategorijah objav prostih delovnih mest veliko višji kot v skupini A.

Aktivno iskanje zaposlitve

Anketirance v skupini A in B sem vprašala, kolikokrat so v zadnjih treh mesecih aktivno iskali zaposlitev preko pošiljanja prošenj, pogovorov z morebitnimi delodajalci, obiskom

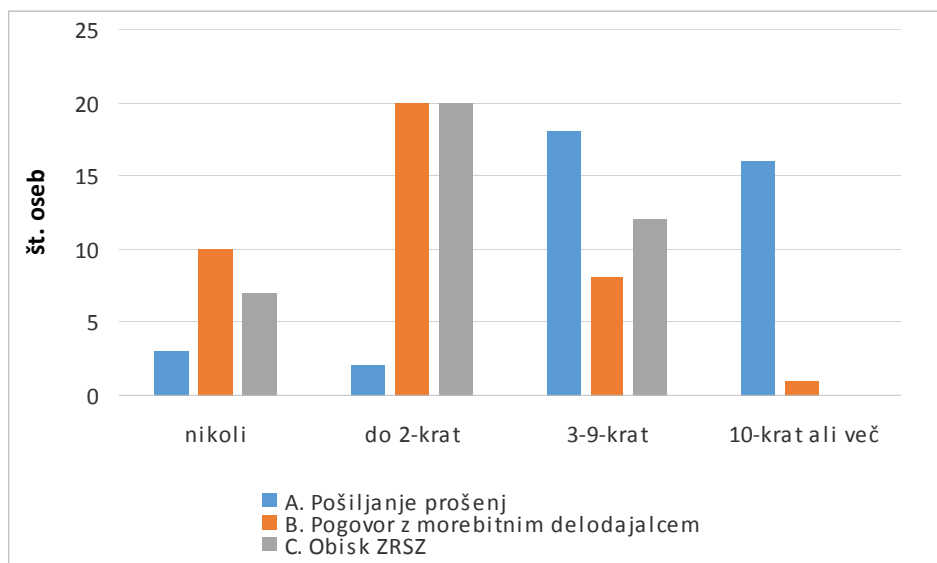
ZRSZ. Odgovore na vprašanje, kolikokrat so na omenjene načine anketiranci iskali zaposlitev, sem zaradi lažje analize razvrstila v štiri skupine: nikoli, do največ 2-krat, od 3 do 9-krat in 10- ali večkrat.

7,69 % anketirancev v skupini A v zadnjih treh mesecih ni poslalo prošnje za delovno mesto, v skupini B pa je takih anketirancev 25,64 % in 58,97 % anketirancev, ki niso poskusili poiskati zaposlitve preko razgovora z morebitnim delodajalcem, v skupini A je teh le 25,64 %.

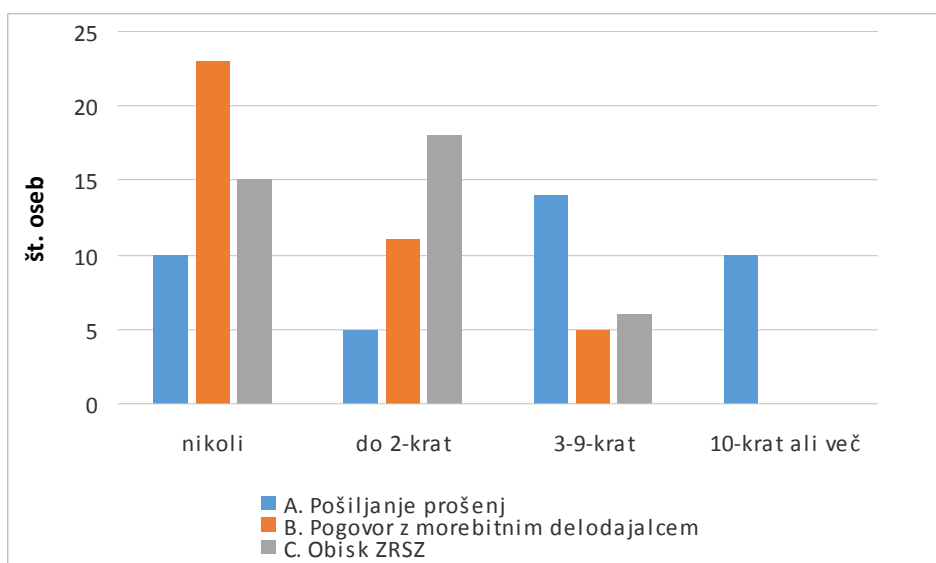
17,95 % anketirancev skupine A in 38,46 % anketirancev skupine B se v zadnjih treh mesecih ni odločilo obiskati območne službe oziroma urada za delo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in na takšen način poskusilo poiskati zaposlitev.

V skupini A je 46,15 % udeležencev poslalo prošnjo od 3 do 9-krat, v skupini B 35,9 %. Do največ 2-krat se je z morebitnim delodajalcem pogovarjalo 51,82 % anketirancev v skupini A, v skupini B pa komaj 28,21 % anketirancev. Urad za delo je v skupini A do največ 2-krat v zadnjih treh mesecih obiskalo 51,28 % anketirancev, v skupini B pa 46,15 % anketiranih oseb.

Graf 7.5: Skupina A; Kolikokrat ste na naslednje načine v zadnjih 3 mesecih aktivno iskali zaposlitev?

Graf 7.6: Skupina B; Kolikokrat ste na naslednje načine v zadnjih 3 mesecih aktivno iskali zaposlitev?

Anketirancem sem dala na voljo, da lahko pod točko drugo navedejo še ostale načine, kako so iskali zaposlitev v zadnjih treh mesecih. Najpogosteje so odgovarjali, da so iskali zaposlitev s spraševanjem prijateljev in drugih ljudi o morebitnih prostih delovnih mestih, preko elektronske pošte ter s klicanjem potencialnega delodajalca, ti odgovori se med skupinama niso bistveno razlikovali.

Obisk Infotočke Črnomelj

Ker je Infotočka del projekta Za Pokolpje, sem vnaprej pričakovala, da bo v skupini A, kjer so bili anketiranci vključeni v praktične delavnice, več tistih, ki so obiskali Infotočko, kakor v skupini B. Predvidevala sem namreč, da jih k temu spodbujajo tudi na delavnicah. Kljub temu sem želela izvedeti, kakšen je delež tistih oseb, ki Infotočke niso obiskale, in kateri so razlogi, da se niso odločili za ogled Infotočke.

V skupini A si je Infotočko v Črnomlju ogledalo 76,92 % anketirancev, v skupini B pa komaj 56,41 %.

Med razlogi, zakaj niso še obiskali Infotočke, so anketiranci najpogosteje navajali, da niso vedeli za njo ali pa niso vedeli, kje se nahaja, in da ne potrebujejo informacij, ki jih Infotočka nudi.

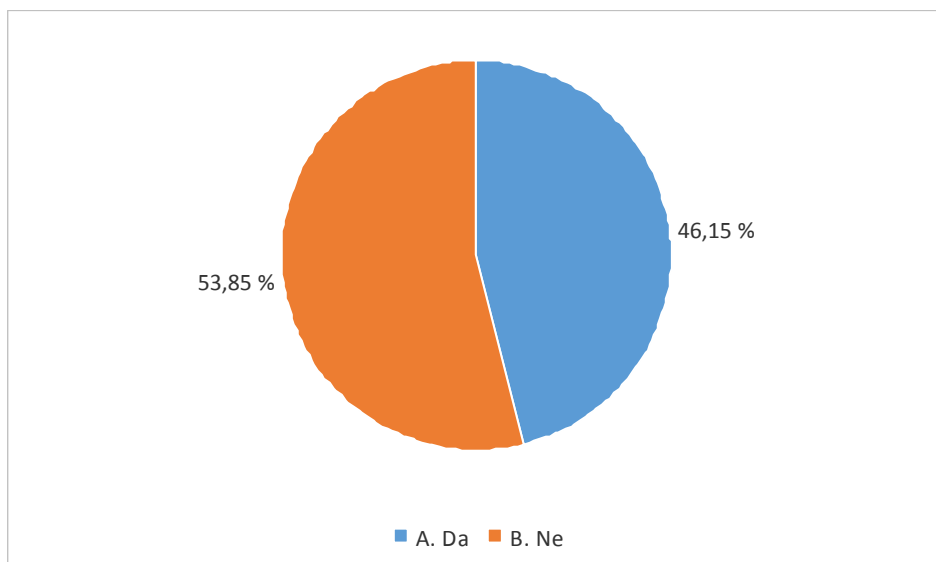
Pomoč pri sestavi prošnje, življenjepisa

Pravilno napisati prošnjo in življenjepis za zaposlitev mnogim predstavlja problem. Kako toliko podatkov pravilno urediti v smiselno celoto, kaj je tisto, česar ne smemo izpustiti, in kaj

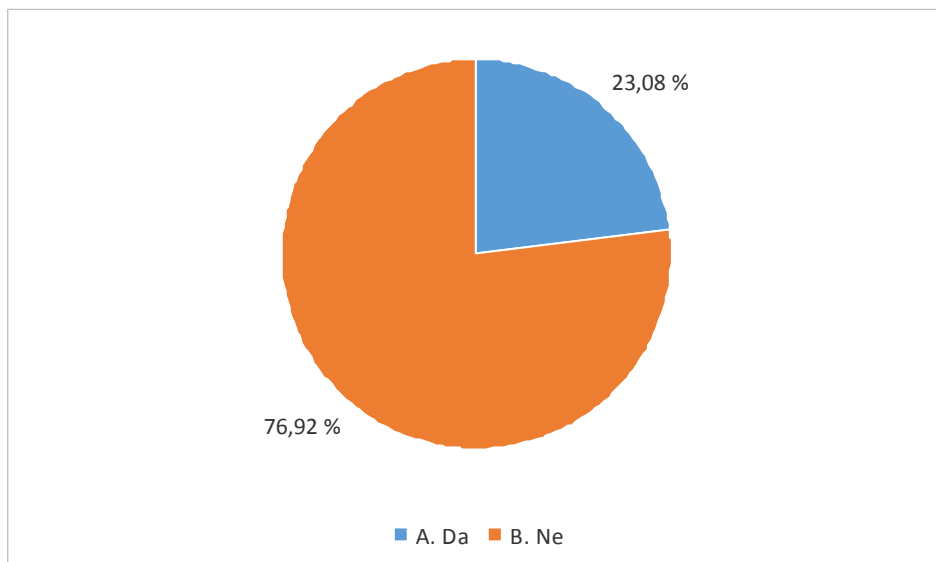
je bolje ne napisati. Zato sem anketirance povprašala o tem, ali so v času brezposelnosti poiskali pomoč pri sestavi prošnje ali življenjepisa.

V skupini A je 46,15 % anketirancev poiskalo tovrstno pomoč, v skupini B pa le 23,08 %.

Graf 7.7: Skupina A; Ste v času vaše brezposelnosti poiskali pomoč pri sestavi prošnje, življenjepisa?

Graf 7.8: Skupina B; Ste v času vaše brezposelnosti poiskali pomoč pri sestavi prošnje, življenjepisa?

Vprašanju sta sledili podvprašanji, zakaj so oziroma zakaj niso poiskali pomoči pri sestavi prošnje ali življenjepisa. Obe skupini sta navajali podobne razloge. Najbolj pogost odgovor tistih, ki so poiskali pomoč, je bil, da zaradi tega, ker verjamejo, da bodo z boljše napisano in izpopolnjeno prošnjo in življenjepisom lažje dobili zaposlitev. Veliko anketirancev je tudi

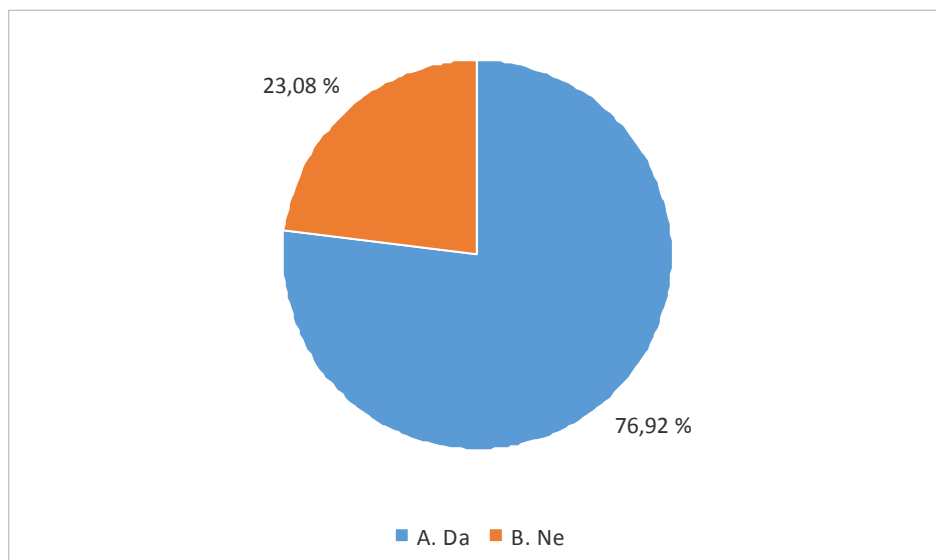
odgovarjalo, da sami niso znali napisati prošnje in življenjepisa. Nekateri so poiskali pomoč, ker doma nimajo računalnika oziroma sami ne znajo upravljati z njim. Večina anketirancev ni poiskala pomoči, ker menijo, da lahko prošnjo in življenjepis sami veliko bolje napišejo oziroma vse potrebno lahko poiščejo na internetu. Nekaj anketirancev je odgovorilo, da ne vedo, na koga bi se lahko obrnili za pomoč pri pisanju prošnje in življenjepisa.

Obisk lokalnih podjetij, udeležba na zaposlitvenih dnevih, zaposlitvenih sejmih

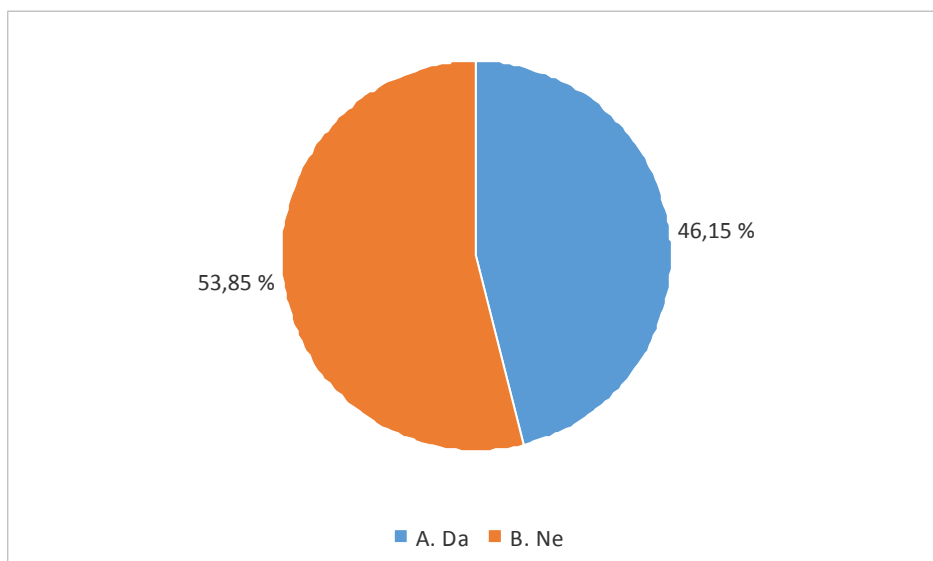
Obisk lokalnega podjetja, zaposlitvenega dneva ali sejma vidim kot dober način pridobivanja informacij o morebitnih prostih delovnih mestih v podjetju sedaj in v prihodnosti. Udeležba na teh dogodkih nam lahko ponudi vpogled v to, kaj delodajalci pričakujejo od svojih delavcev in čemu dajejo prednost. Na tovrstnih dogodkih lahko tudi sami sebe predstavimo kot primerne kandidata za potencialno prosto delovno mesto v podjetju.

Preden sem analizirala odgovore, sem tudi pri tem vprašanju pričakovala podobno razmerje odgovorov kot pri vprašanju o obisku Infotočke. Predvidevala sem, da so udeleženci praktičnih delavnic boljše informirani o teh dogodkih in jih na delavnicah spodbujajo k njihovem obisku.

Graf 7.9: Skupina A; Ste obiskali katero izmed lokalnih podjetij, se udeležili zaposlitvenega dneva ali zaposlitvenega sejma?

Graf 7.10: Skupina B; Ste obiskali katero izmed lokalnih podjetij, se udeležili zaposlitvenega dneva ali zaposlitvenega sejma?

V skupini A je 76,92 % anketiranih oseb obiskalo podjetje ali se udeležilo zaposlitvenega dneva, sejma. V skupini B je teh anketirancev 46,15 %.

Povabilo na razgovor za delo

Na razgovor za zaposlitev je bilo povabljenih 41,03 % anketirancev iz skupine A, od tega jih je bilo 25,64 % na razgovor povabljenih več kot 1-krat. V skupini B je bilo povabljenih na razgovor za delo 56,41 % anketiranih oseb, od tega 12,82 % tistih, ki so bili povabljeni na razgovor več kot 1-krat.

Udeležba na dodatnih izobraževanjih, tečajih, predavanjih, delavnicah

Pridobljena dodatna znanja in spretnosti na raznih tečajih, izobraževanjih so vsekakor prednost pri iskanju zaposlitve.

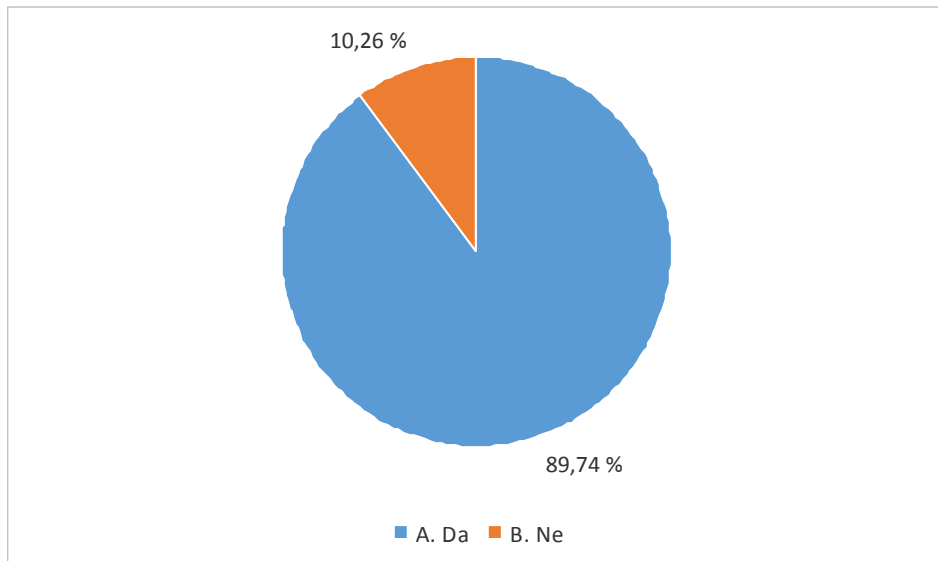
Ko sem analizirala odgovore anket, sem ugotovila, da se je 38,46 % anketirancev v skupini A udeležilo dodatnih usposabljanj, v skupini B pa 33,33 %, kar me je presenetilo, saj sem pričakovala nekoliko višji odstotek v obeh skupinah anketirancev.

Večina tistih, ki so se udeležili dodatnih izobraževanj v skupini A in B, je obiskovala tečaje iz računalništva in tujih jezikov. Odločali so se tudi za različna usposabljanja, ki so jih financirali sami, saj so upali, da bodo tako lažje dobili zaposlitev ali da se bodo samozaposlili.

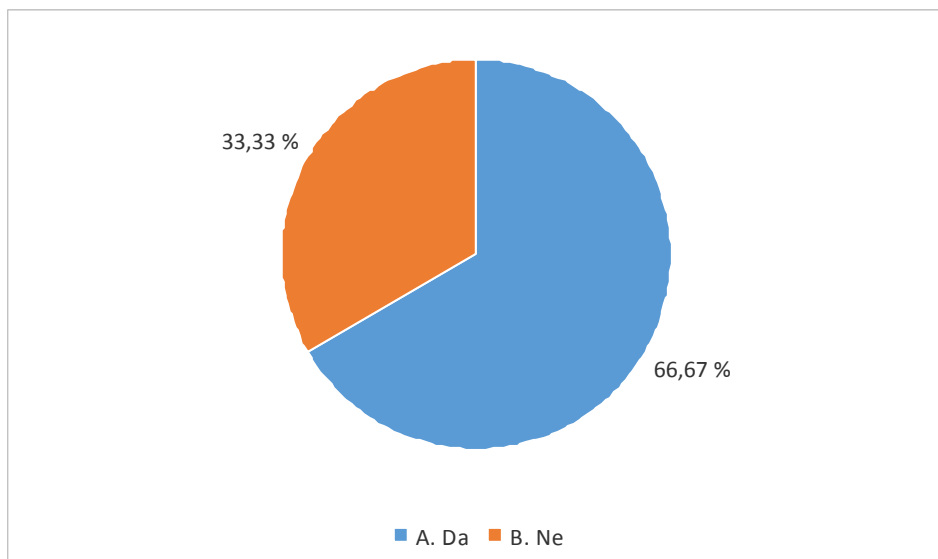
Prepoznavnost konkurenčnih lastnosti

Ker se v diplomski nalogi ukvarjam s konkurenčnostjo brezposelnih oseb, sem anketirancem zastavila vprašanje o tem, ali pri sebi prepoznajo tiste lastnosti, ki jih delajo konkurenčne na trgu dela. V skupini A je 89,74 % anketirancev odgovorilo, da pri sebi prepozna te lastnosti, v skupini B pa je enako odgovorilo 66,67 % anketiranih oseb.

Graf 7.11: Skupina A; Ali pri sebi prepoznate tiste lastnosti, ki vas predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela?

Graf 7.12: Skupina B; Ali pri sebi prepoznate tiste lastnosti, ki vas predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela?

Konkurenčne lastnosti

Vprašanje pod številko 10 se je nanašalo na predhodno vprašanje. Od anketirancev sem želela izvedeti, katere so tiste lastnosti, za katere menijo, da jih predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela. Odgovori skupine A in B se med seboj niso bistveno razlikovali.

Večina odgovorov se je nanašala na izobrazbo in delovne izkušnje ter dodatna neformalna znanja. Izpostavljali so tudi znanje jezikov in računalništva. Nekaj pa jih je odgovorilo, da so to osebnostne lastnosti, kot so komunikativnost, vztrajnost, natančnost, iznajdljivost.

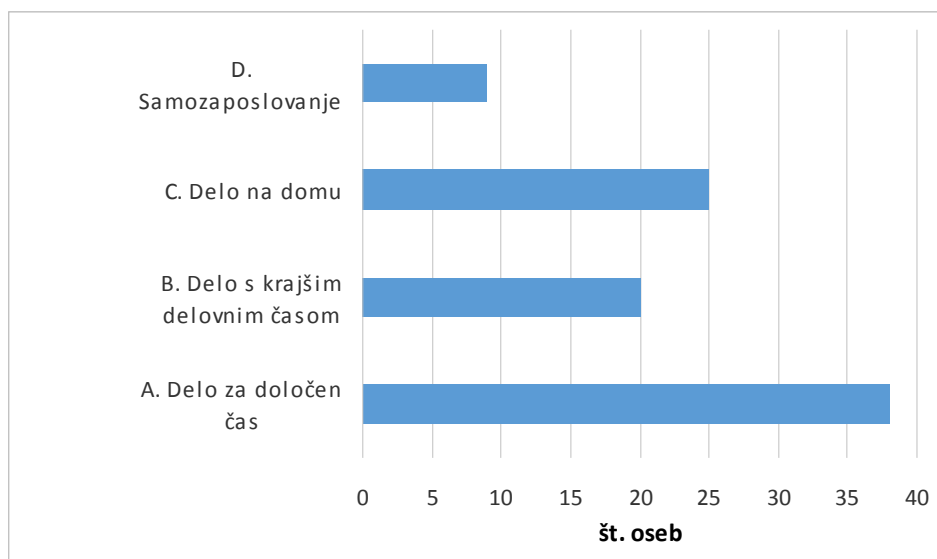
Delo, ki zahteva dodatno izobraževanje, usposabljanje

Na vprašanje, če bi sprejeli delo, ki zahteva dodatno izobraževanje, usposabljanje, je velik odstotek anketirancev v obeh skupinah odgovoril z da. V skupini A je bilo takih anketirancev 97,44 %, v skupini B pa 92,31 %.

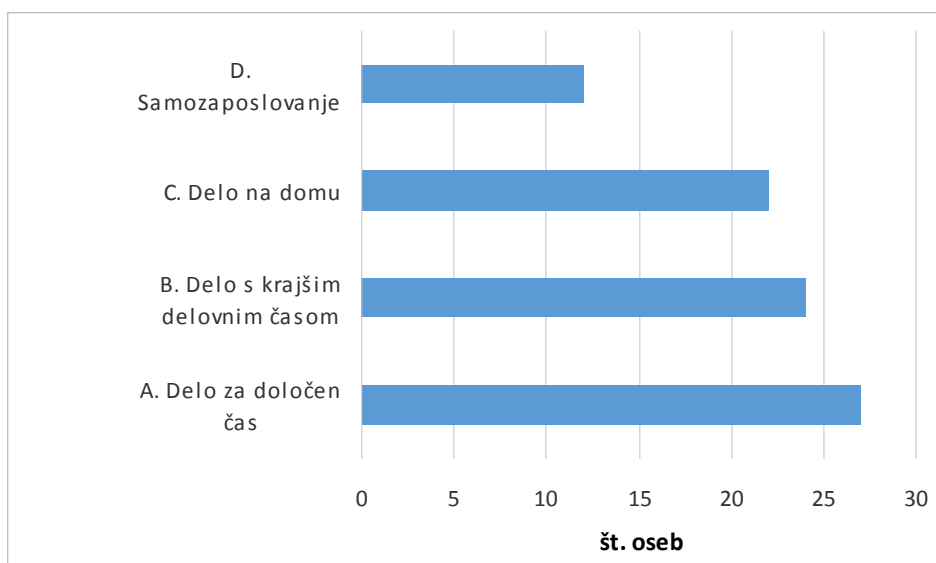
Fleksibilne oblike zaposlovanja

Pri zadnjem vprašanju sem anketirane osebe vprašala, ali bi sprejeli katero izmed fleksibilnih oblik zaposlovanja. Na voljo so imeli štiri odgovore, in sicer delo za določen čas, delo s krajšim delovnim časom, delo na domu in samozaposlovanje. Obkrožili so lahko več odgovorov.

Graf 7.13: Skupina A; Bi sprejeli katero izmed naslednjih fleksibilnih oblik zaposlovanja?

Graf 7.14: Skupina B; Bi sprejeli katero izmed naslednjih fleksibilnih oblik zaposlovanja?

Najmanj priljubljeno od naštetih oblik fleksibilne zaposlitve je prav gotovo samozaposlovanje. Zanj se nikoli ne bi odločilo kar 76,92 % anketirancev v skupini A in 69,23 % anketirancev v skupini B. Ravno nasprotno, se je delo za določen čas izkazalo kot najbolj priljubljena oblika fleksibilne zaposlitve med anketiranci v obeh skupinah. V skupini A bi se za tovrstno zaposlitev odločilo kar 97,44 % anketirancev, v skupini B pa 69,23 % anketirancev.

8 UGOTOVITVE

Ko se oseba znajde v stanju brezposelnosti, se mora soočiti z dejstvom, da je ogromno brezposelnih oseb v podobni situaciji, prostih delovnih mest pa ni dovolj. Izdelati mora dobro premišljen načrt, kako bo iskala zaposlitev, kje in na kakšne načine. Premisliti mora, kaj vse je pripravljena sprejeti. Če želi hitro dobiti zaposlitev, mora sprejeti vse priložnosti, ki so ji ponujene. Ali je res tako? Ali so vse brezposelne osebe dovolj aktivne pri iskanju zaposlitve ali pri iskanju zaposlitve znajo izpostaviti svoje lastnosti, ki jih delajo konkurenčne?

Z analizo anketnih vprašalnikov sem dobila nekaj odgovorov tudi na ta vprašanja. Ugotovila sem, kje so bistvene razlike med brezposelnimi osebami, ki so vključene v praktične delavnice projekta Za Pokolpje – aktivno in dejavno, in tistimi brezposelnimi osebami, ki niso vključene v te delavnice.

Novice o prostih delovnih mestih lahko najbolj pogosto zasledimo med objavami Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, na spletnih portalih, med objavami agencij za zaposlovanje in v časopisu. Ugotovila sem, da so brezposelnim osebam najbolj zanimive objave ZRSZ in objave na spletnih portalih. Iskanja zaposlitve preko teh kanalov se bolj poslužujejo tiste brezposelne osebe, ki so vključene v praktične delavnice projekta Za Pokolpje.

Skorajda obvezen del iskanja zaposlitve je pošiljanje prošenj oziroma prijav na prosta delovna mesta. Tudi med pogovorom s potencialnim delodajalcem se nam lahko ponudi nova zaposlitev. Sveže informacije o prostih delovnih mestih in pomoč pri iskanju zaposlitve pa so nam na voljo na uradih za delo.

Brezposelne osebe, vključene v praktične delavnice na omenjene načine, bolj aktivno iščejo zaposlitev od ostalih brezposelnih oseb. Zaposlitev najbolj pogosto iščejo s pošiljanjem prošenj za delo potencialnim delodajalcem. Ugotovila sem še, da te osebe aktivno iščejo zaposlitev tudi z obiskom lokalnega podjetja, z udeležbo na zaposlitvenem dnevu ali zaposlitvenem sejmu in z obiskom Infotočke.

S tem ko delodajalec prejme našo prošnjo za delovno mesto, si o nas ustvari že prvi vtis, od katerega je pogosto odvisno, ali nas bo povabil na razgovor za delo ali ne. Veliko brezposelnih oseb se tega tudi zaveda, zato se pogosto odločijo, da poiščejo pomoč pri pisanju prošnje ali življenjepisa. Tako je tudi z brezposelnimi osebami, vključenimi v delavnice projekta Za Pokolpje, ki se celo v večjem številu odločajo za pomoč pri pisanju prošenj in življenjepisa, kakor ostale brezposelne osebe. Vendar so bili kljub temu na razgovor za delo povabljeni v manjšem številu kot ostale brezposelne osebe.

Z vsako novo izkušnjo in znanjem, zapisanim v našem življenjepisu, smo korak bližje zaposlitvi. Brezposelnim osebam so na voljo različna izobraževanja, usposabljanja, tečaji in delavnice, ki so pogosto tudi brezplačni. Kljub temu sem ugotovila, da se bolj malo brezposelnih oseb odloča za dodatna izobraževanja in delavnice v času brezposelnosti, pa vendar je med tistimi, ki se za njih le odločijo, več brezposelnih oseb, ki so vključene v praktične delavnice.

Večina brezposelnih oseb, vključenih v praktične delavnice, pri sebi prepozna tiste lastnosti, ki jih predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela, med njih v glavnem štejejo izobrazbo, delovne izkušnje, dodatna neformalna znanja in osebnostne lastnosti. Brezposelne osebe, ki niso vključene v delavnice, naštevajo podobno, vendar pri sebi nekoliko slabše prepoznavajo te lastnosti.

V današnjem času se na vsako delovno mesto veže ogromno pravil, ki se pogosto spreminjajo. Za opravljanje teh del so potrebna tudi dodatna izobraževanja in usposabljanja. Večina brezposelnih oseb v obeh skupinah anketirancev bi z veseljem sprejela zaposlitev, ki bi zahtevala dodatno izobraževanje in usposabljanje, vendar se k tej odločitvi bolj nagibajo tiste osebe, ki so bile vključene v praktične delavnice.

Prednost pri zaposlitvi imajo vsekakor tiste brezposelne osebe, ki bi sprejele katero izmed fleksibilnih oblik dela. Ugotovila sem, da je med brezposelnimi osebami najbolj priljubljena oblika fleksibilne zaposlitve delo za določen čas. Najmanj zanimivo je samozaposlovanje, kljub temu da naj bi na splošno veljalo za pomembno obliko zaposlovanja, zaradi svojega ustvarjalnega in aktivnega načina reševanja brezposelnosti (Svetlik in drugi 2002, 190). Brezposelne osebe, vključene v praktične delavnice projekta Za Pokolpje, so bolj odprte za sprejem fleksibilnih oblik zaposlovanja, kakor ostale brezposelne osebe.

Če se vrnem na začetek diplomske naloge, kjer sem si zastavila hipotezo, da osebe, vključene v projekt, bolj aktivno iščejo zaposlitev od ostalih brezposelnih oseb, lahko po analizi pridobljenih podatkov povem, da zastavljena hipoteza drži. Vendar moram omeniti, da ta ugotovitev velja le za mojo raziskavo, saj zaradi majhnosti vzorca ne morem posplošiti ugotovitve. Če bi imela možnost v raziskovalni skupini vključiti osebe, ki se med seboj ne bi preveč razlikovale po starosti, izobrazbi in času brezposelnosti, bi najverjetneje dobila veliko bolj zanesljive rezultate.

Če za kriterije aktivnosti iskanja zaposlitve vzamem le to, kako pogosto anketirane osebe spremljajo objave o prostih delovnih mestih in kolikokrat so v zadnjih treh mesecih aktivno iskale zaposlitev, vidim, da so osebe, ki so vključene v projekt Za Pokolpje, bolj aktivne od ostalih brezposelnih oseb, vključenih v raziskavo.

Brezposelne osebe, ki želijo dvigniti stopnjo svoje konkurenčnosti oziroma želijo biti bolj zaposljive na trgu dela, bi zaradi njihove aktivnosti na tem področju prav tako lahko uvrstila med aktivne iskalce zaposlitve. Tako lahko prej naštetim kriterijem dodam še obisk Infotočke in zaposlitvenega dneva ali sejma, iskanje pomoči pri sestavi prošnje in življenjepisa ter odločitev za sprejem katere izmed fleksibilnih oblik zaposlovanja. Tudi po teh merilih so osebe, vključene v projekt, bolj aktivne pri iskanju dela.

Ko sem se ukvarjala s številom brezposelnih oseb na področju Pokolpja in na območju občine Črnomelj, sem ugotovila, da je število brezposelnih oseb od januarja 2012 do junija 2013, kljub občasnim nihanjem, večino časa postopoma naraščalo.

Glede na število brezposelnih oseb v analiziranem obdobju projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno, ni imel večjega vpliva na stopnjo brezposelnosti na območju Pokolpja.

S tem podatkom se tudi ovrže zastavljena hipoteza, da projekt znižuje stopnjo brezposelnosti na območju Pokolpja.

Že v teoretičnem delu diplomske naloge sem dobila odgovor na raziskovalno vprašanje, kateri dejavniki vplivajo na konkurenčnost brezposelnih oseb.

Omenila sem znanje, formalno izobrazbo, formalne in neformalne delovne izkušnje, aktivnost brezposelnih oseb pri iskanju zaposlitve, odločitev za fleksibilno obliko zaposlitve. Tudi brezposelne osebe, s katerimi sem opravila anketo, so navajale podobne odgovore. Poleg naštetega so omenile še delovne izkušnje, znanje jezikov in računalništva ter osebnostne lastnosti.

9 SKLEP

Kot sem že napisala, je visoka stopnja brezposelnosti problem, ki najpogosteje prizadene mladino, starejše osebe, ženske, invalide in še nekatere skupine brezposelnih oseb. Gre za problem, ki ga v trenutni gospodarski situaciji ne bomo zlahka odpravili. Tudi razni ukrepi aktivne politike zaposlovanja te stopnje bistveno ne znižujejo, vendar pa na nek način le lajšajo nastalo situacijo. Tako je tudi s projektom Za Pokolpje – aktivno in dejavno, stopnje brezposelnosti na območju Pokolpja ne znižuje, vendar pa se učinek njegovega delovanja pozna pri posameznih brezposelnih osebah, ki so vključene v projekt. Slednje sem tudi ugotovila s svojo raziskavo, saj sem potrdila zastavljeno hipotezo, da osebe, vključene v projekt, bolj aktivno iščejo zaposlitev od ostalih brezposelnih oseb. Na začetku diplomske naloge sem si zastavila še hipotezo, ki pravi, da projekt znižuje stopnjo brezposelnosti na območju Pokolpja. Po analizi podatkov sem hipotezo ovrгла, saj se stopnja brezposelnosti na območju Pokolpja po vpeljavi projekta ni zmanjšala. Poiskala sem tudi odgovor na raziskovalno vprašanje, kateri dejavniki vplivajo na konkurenčnost brezposelnih oseb. Odgovor sem našla v prebrani literaturi in med anketiranimi brezposelnimi osebami. Med te dejavnike štejemo znanje, formalno izobrazbo, delovne izkušnje in aktivnost pri iskanju zaposlitve.

V diplomski nalogi sem dosegla tudi cilje, ki sem si jih zastavila na začetku, in sicer, da bom v teoretičnem delu predstavila tematiko trga delovne sile, brezposelnosti, konkurenčnosti in

zaposljivosti ter aktivne politike zaposlovanja. Pred empiričnim delom sem nekaj besed namenila tudi samemu projektu in območju Pokolpja.

Da se bo stopnja brezposelnosti na območju Pokolpja znižala, bo verjetno moralo miniti še precej časa. Država bo morala nameniti še nekoliko več pozornosti sami regiji. Ustvariti bo morala pogoje za razvoj podjetij, ki bodo odpirala nova delovna mesta. Potrebna bo tudi sprememba izobrazbene strukture prebivalstva, z vpeljavo novih izobraževalnih institucij na območje Pokolpja. Z izpolnitvijo teh pogojev bi se čez čas spremenila tudi starostna struktura prebivalstva, saj bi se več mladih odločilo za to, da ostanejo na tem območju, saj bi jim bilo omogočeno izobraževanje in morebitna kasnejša zaposlitev.

Med pisanjem diplomske naloge sem z analizo projekta ugotovila, katere so bistvene slabosti območja Pokolpja in kateri dejavniki ga še ogrožajo. Vendar sem prav tako ugotovila, da ima območje veliko prednosti in morebitnih priložnosti za razvoj.

Zavedam se, da bom kot bodoča iskalka zaposlitve na območju Pokolpja najverjetneje morala vložiti veliko truda in energije, preden bom našla zaposlitev. Zaradi konkurence na trgu dela se bom morala iskanja dela lotiti aktivno, z rednimi usposabljanji in izobraževanji, ki bodo zviševala mojo stopnjo konkurenčnosti. Vendar, če bom znala dobro izkoristiti prednosti Pokolpja in priložnosti, ki mi jih nudi, bo moja pot do zaposlitve zagotovo nekoliko krajša.

10 LITERATURA

1. Antončič, Vojko, Sonja Drobnič, Veljko Rus in Ivan Svetlik. 1984. *Tokovi zaposlovanja*. Kranj: Moderna organizacija.
2. Banjanac Lubej, Saša. 2012. *Vasle: Slovenija se oddaljuje od povprečne razvitosti EU-ja*, 6. oktober. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/vasle-slovenija-se-oddaljuje-od-povprecne-razvitosti-eu-ja/292999> (28. junij 2013).
3. Barr, Nicholas. 1994. *Labor markets and social policy in Central and Eastern Europe: the transition and beyond*. New York: Oxford University Press.
4. --- 2005. *Labor markets and social policy in Central and Eastern Europe: the accession and beyond*. Washingtona (D.C.): World Bank.
5. Bratina, Aleksander. 1992. "Izguba zaposlitve in brezposelnost - bitka s stresom." *Psihološka obzorja* 1 (1): 63–66.
6. *Dnevnik.si*. 2013. Brezposelnost julija v Sloveniji navzgor, 7. avgust. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/poslovni/novice/brezposelnost-julija-v-sloveniji-navzgor> (7. avgust 2013).
7. Dominkuš, Davor. 2002. Zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 320–336. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Drobnič, Sonja. 1984. Strukturne spremembe v brezposelnosti. V *Tokovi zaposlovanja*, ur. Vojko Antončič, Sonja Drobnič, Veljko Rus in Ivan Svetlik, 188–219. Kranj: Moderna organizacija.
9. --- 1985. Polna zaposlenost delovne sile. *Družboslovne razprave* 2 (3): 31–42.

10. Fryer, David in Philip Ullah. 1987. *Unemployed people: social and psychological perspectives*. Milton Keynes: Open University Press.
11. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 2005. *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
12. Ignjatović, Miroljub. 2002. *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Kajzer, Alenka. 2002. »Nove« usmeritve politike zaposlovanja v evropski uniji in Sloveniji-nekaj besed in številc o njenih rezultatih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 475–498. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Kavar-Vidmar, Andreja. 1993. *Brezposelnost*. Fakulteta za socialno delo. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-PUF46GQV> (25. junij 2013).
15. Kavar-Vidmar, Andreja. 2006. Brezposelnost in upokojitev. *Socialno delo* 25 (1/2): 9–16.
16. Klužer, Franci. 2008. Ocena učinkovitosti aktivne politike zaposlovanja z združevalno funkcijo. *IB* 42 (2): 17–27.
17. Kolarič, Zinka in Mavricija Batič. 2002. Javna dela. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 293–317. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Kopač, Anja. 2002. Pasivna politika zaposlovanja - sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 143–171. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Kramberger, Anton in Samo Pavlin, ur. 2007. *Zaposljivost v Sloveniji - analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

20. Kramberger, Anton. 2007. Problem zaposljivosti v informacijski dobi. V *Zaposljivost v Sloveniji - analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 11–37. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Križanič, France. 2002. Politika zaposlovanja in gospodarska politika. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 95–116. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Pirher, Sonja in Ivan Svetlik. 1994. *Zaposlovanje, Približevanje Evropi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Preželj, Branka in Ivan Svetlik. 1992. *Zaposlovanje - perspektive, priložnosti, tveganja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
24. Svetličič, Marjan. 2007. Izobraževanje in konkurenčnost gospodarstva. V *Zaposljivost v Sloveniji - analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 214–247. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Svetlik, Ivan. 1984. Ali imamo trg delovne sile? V *Tokovi zaposlovanja*, ur. Vojko Antončič, Sonja Drobnič, Veljko Rus in Ivan Svetlik, 28–52. Kranj: Moderna organizacija.
26. --- 1985. *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
27. Svetlik Ivan, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc. 2002. *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. Svetlik Ivan in Mavricija Batič. 2002. Aktivna politika zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 173–198. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
29. Svetlik Ivan in Martina Trbanc. 2002. Oblikovanje, izvajanje in evalvacija politike zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 33–55. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

30. Trbanc, Martina in Dorotea Verša. 2002. Zaposlovanje mladih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 337–369. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Trbanc Martina. 2007. Pot mladih v zaposlitev: primerjava Slovenije z drugimi državami EU. V *Zaposljivost v Sloveniji - analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 38–63. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. *Zakon o urejanju trga dela (ZUTD)*. Ur. l. RS 80/2010. Z dne 12. 10. 2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=100223> (6. avgust 2013).
33. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011a. *Analiza lokalnega okolja*. Ljubljana: ZRSZ, interno gradivo.
34. --- 2011b. *Vloga za neposredno potrditev operacije – projekt ESS*. Republika Slovenija, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Direktorat za trg dela in zaposlovanje.
35. --- 2012a. *Z evropskim denarjem do zaposlitvenih priložnosti v Pokolpju*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/za_medije/novinarske_konference/novinarska_konferenca?aid=407 (17. junij 2013).
36. --- 2012b. *ZRSZ za projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno*. Ljubljana: ZRSZ, promocijski material.
37. --- 2013a. *Stopnja registrirane brezposelnosti*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti (13. avgust 2013).
38. --- 2013b. *Stopnja registrirane brezposelnosti na območju Pokolpja*. Ljubljana: ZRSZ, interno gradivo.

PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni,

sem Kristina Jarnević, študentka Fakultete za družbene vede, smer sociologija-kadrovski menedžment. V sklopu izdelave diplomske naloge z naslovom Konkurenčnost brezposelnih oseb skozi projekt Za Pokolpje – aktivno in dejavno, bi želela opraviti naslednjo anketo. Anketa je anonimna, podatke, pridobljene z anketo, bom uporabila izključno za namen izdelave diplomske naloge. Pri vsakem vprašanju obkrožite črko pred ustreznim odgovorom ali odgovor dopišite.

- **Starost:** A. do 25 let

B. 26–35 let

C. 36–54 let

D. nad 55 let

- **Spol:** A. Moški

B. Ženski

- **Ali ste (oziroma ste bili) vključeni v praktične delavnice projekta Za Pokolpje – aktivno in dejavno?**

A. Da

B. Ne

- **Katera je najvišja stopnja izobrazbe, ki ste jo zaključili?**

A. Brez šolske izobrazbe oziroma nepopolna osnovnošolska izobrazba

B. Osnovnošolska izobrazba

C. Nižja poklicna ali podobna izobrazba

D. Srednja poklicna ali podobna izobrazba

E. Srednja strokovna in splošna izobrazba

F. Visokošolska izobrazba prve stopnje in podobna izobrazba

G. Visokošolska izobrazba druge stopnje in podobna izobrazba

H. Visokošolska izobrazba tretje stopnje in podobna izobrazba

I. Drugo (prosimo, navedite): _____

1. **Koliko časa ste že brezposelni?** A. do 3 mesece

B. 3–6 mesecev

C. 6–12 mesecev

D. več kot 12 mesecev

2. **Kako pogosto spremljate naslednje objave o prostih delovnih mestih?** (obkrožite številko od 1 do 5; 1 – nikoli, 2 – zelo redko, 3 – redko, 4 – pogosto, 5 – redno)

A. Objave Zavoda RS za zaposlovanje	1	2	3	4	5
B. Objave na spletnih portalih	1	2	3	4	5
C. Objave agencij za zaposlovanje	1	2	3	4	5
D. Objave v časopisih	1	2	3	4	5

3. **Kolikokrat ste na naslednje načine v zadnjih 3 mesecih aktivno iskali zaposlitev?**

A. Pošiljanje prošenj: _____

B. Pogovor z morebitnim delodajalcem: _____

C. Obisk ZRSZ: _____

D. Drugo: _____

4. **Ste že obiskali Infotočko Črnomelj?**

A. Da

B. Ne

Zakaj ne? _____

5. Ste v času vaše brezposelnosti poiskali pomoč pri sestavi prošnje, življenjepisa?

A. Da Zakaj? _____

B. Ne Zakaj? _____

6. Ste obiskali katero izmed lokalnih podjetji, se udeležili zaposlitvenega dneva ali zaposlitvenega sejma?

A. Da

B. Ne

Zakaj ne? _____

7. Ali ste mogoče prejeli povabilo na razgovor za delo v času brezposelnosti? Če da, kolikokrat?

A. Da _____

B. Ne

8. Ste se v času vaše brezposelnosti udeležili dodatnega izobraževanja, tečaja, predavanja, delavnice?

A. Da

B. Ne

Kolikokrat in na kakšno temo? _____

9. Ali pri sebi prepoznate tiste lastnosti, ki vas predstavljajo kot konkurenčne na trgu dela?

A. Da

B. Ne

10. Jih lahko naštejete?

11. Bi sprejeli delo, ki bi zahtevalo dodatno izobraževanje, usposabljanje?

A. Da

B. Ne

Zakaj ne? _____

12. Bi sprejeli katero izmed naslednjih fleksibilnih oblik zaposlovanja? (obkrožite lahko več odgovorov)

A. Delo za določen čas

B. Delo s krajšim delovnim časom

C. Delo na domu

D. Samozaposlovanje

Zakaj ne? _____

Hvala za sodelovanje!